

על פי התורה אשר ירוך
Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

**קובץ
מראי
מקומות**
עומקא דדינא

**צדקה ומעשר
שבוע ג**

TZEDAKAH & MA'ASER WEEK 3

THIS VOLUME HAS BEEN DEDICATED BY THE YORUCHA CHABURA AT
KHAL ZICHRON MOSHE DOV - FAR ROCKAWAY, NY

IN HONOR OF THEIR MARA D'ASRA AND ROSH CHABURA
RAV AARON ELIEZER STEIN SHLIT"A

בזכות ר' שמואל ברוך הייט ומשפחתו עמו"ש

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

Prepared by Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rav Dovid Grossman
Rosh Bais HaVaad

Rabbi Yaakov Tescher
Director of Torah Projects

Reb EC Birnbaum
Chief Marketing Officer

Rav Baruch Fried
Dayan and Yorucha Project Editor

Rav Ariel Ovadia
Yorucha Content Editor

Rabbi Chaim Belsky
Head of Yorucha Development

A project of **BAIS HAVAAD**
HALACHA CENTER

1.888.485.VAAD(8223) | 732.232.1412

WWW.BAISHAVAAD.ORG/YORUCHA

YORUCHA@BAISHAVAAD.ORG

105 RIVER AVENUE, SUITE #301, LAKEWOOD, NJ 08701

BAIS HAVAAD DIVISIONS

Business
Halacha
Services

Bais Din
& Dispute
Resolution

Zichron
Gershon Kollel
for Dayanus

Medical
Halacha
Center

Kehilla &
Bais Din Primacy
Initiative

Halachic Awareness
& Education

תוכן הענינים

מצוות צדקה וגדרי חיובה

- 8 מצוות צדקה וגודל שכרה •
- 11 למה אין מברכין על נתינתו •
- 12 אם נתחייב בלי בקשה או ע"י קבלת מכתב •
- 16 לנסות את ה' בנתינת צדקה •

קביעות חובת נתינת צדקה

- 28 מי חייב במצות צדקה •
- 34 ממני אין מקבלין צדקה •
- 37 סכום החיוב •
- 48 ליתן צדקה באמצע תפילה ולימוד תורה •

אופן נתינת הצדקה

- 54 לפרנס אחינו בני ישראל •
- 59 שאר מדריגות בנתינתה •
- 64 הגישה הנכונה לנתינת צדקה •
- 68 כתיבת שמו על דבר הנדוב •

מי נקרא עני, וכמה יש ליתן לכל אחד

- 78 שיעור ר' זוז- כדי לחיות שנה •
- 83 מתי אין מתחשבין בשיעור ר' זוז •
- 85 הגדרת די מחסורו •
- 92 להרחיק מקבלת צדקה •

YORUCHA CORPORATE SPONSORS:

ALLURE
HEALTHCARE SERVICES

BY MR. AND MRS. MICHAEL NUDELL

 worldesk

SEND MONEY ABROAD WITH WORLDESK,
SAVE WHILE YOU SUPPORT THE BAIS HAVAAD

<https://worldesk.com/bais-havaad>
Shiko@worldesk.com | 646.772.7000

FOUNDERS & BUILDERS

In memory of
HARAV YOSEF GROSSMAN ZT"L
לע"נ הרב יוסף ישראל ב"ר משה גרוסמן זצ"ל

לע"נ ישראל ליב בן מרדכי ז"ל,
ברכה לאה בת אריה לייב ע"ה

LOWINGER FAMILY

ר' מאיר משה בן בן ציון הלוי ז"ל • מינקא בת משה שמואל
ע"ה • ר' דוד בן ברוך בענדיט ז"ל • גאלדא בת משה דוד
ע"ה • ר' יונה בן יצחק ז"ל • מרים בת חיים ע"ה

MR. HOWARD ZUCKERMAN Z"L

ר' צבי יעקב בן פסח יהודה ז"ל
By his wife Mrs. Rosalyn Zuckerman

ARYEH WEISS & FAMILY

BARRY LEBOVITS & FAMILY

MAAREH MEKOMOS DEDICATIONS

DINA DMALCHUSA & MINHAG BMAMMON

Dedication available

MISHPITEI HAMAMMON & HILCHOS GEZEL

Dedication available

GEZEL AKUM & GENEIVAS DA'AS

Dedication available

HALACHOS OF EMPLOYMENT

לע"נ ר' שלמה בן ר' אביגדור משה ז"ל | האשה מלכה בת ר'
משה ע"ה | ר' יצחק יעקב בן ר' אליהו ז"ל | האשה רבקה בת
ר' גבריאל חיים ע"ה

Dedicated by Mr. & Mrs. Avigdor Fried

HALACHIC DEALS & DOCUMENTS

Dedication available

BUSINESS & EMPLOYMENT ON CHOL HAMOED

Dedication available

CORPORATE CHAMETZ

Sponsored by Reb Shimshon Bienstock & Family
in honor of the Yorucha Chabura at the Kollel Los Angeles
and in appreciation of its
Rosh Chabura - Rabbi Zalman Frager

PARTNERSHIPS & CORPORATIONS

Dedicated by Mr. and Mrs. Meir Futersak
לכות רפואה שלמה לכל חולי ישראל

INFRINGEMENT & COMPETITION

Dedicated in memory of
Rav Yehuda Kelemer ז"ל

Young Israel W. Hempstead Led by R' David Felt,
Eitz Chayim Dogwood Park Led by Rabbi Dov Greer
R' Aaron Gershonowitz

COMMITMENTS & KINYANIM

Dedicated

לזכר ולע"נ ר' אברהם דוב ב"ר יצחק מנחם הכהן ווענגראו ז"ל
נפטר י"ב סיון תשמ"ז תנצב"ה. הונצח ע"י משפחתו

ONAAH & MEKACH TAOS

Sponsored by

FR Frankel Rubin Klein, Attorneys at Law
Mayer S. Klein, Managing Partner
בע"ה Solving serious business problems.

TZEDAKAH & MA'ASER

Dedicated by the Yorucha Chabura at
Khal Zichron Moshe Dov - Far Rockaway, NY
in honor of their Mara D'asra and Rosh Chabura
Rav Aaron Eliezer Stein Shlit"א
בזכות ר' שמואל ברוך הי"ט ומשפחתו עמו"ש

WEEKLY DEDICATIONS & SAREI ELEF

Mr. & Mrs. Michael Abramson

Mr. & Mrs. David Yitzchaki - W. Hempstead, NY

Reb Shimmy Bertram & Family

Mr. & Mrs. Meir Futersak

Reb Ephram Ostreicher & Family

Reb Dovid Bloom & Family

Mr. & Mrs. Saadia Zakarin - Monsey, NY

Mr. & Mrs. Yaakov Klein - St. Louis, MO

לכות זיווג הגון בקרוב
אסתר שיינדל בת שולמית | ברכה אסתר בת דינה

Sponsor a day, a week, or a month of Yorucha... and help thousands nation-wide gain a working knowledge of Business Halacha!

CONTACT THE BAIS HAVAAD OFFICE: (CONTACT INFO ON BACK COVER) OR GO TO WWW.BAISHAVAAD.ORG/DONATE

TZEDAKAH & MA'ASER

Sugya Introduction

Concepts that will be discussed in this series of shiurim

TZEDAKAH IS MUCH MORE THAN MERELY A SOCIETAL GOOD.

The reason Klal Yisroel are the leaders in philanthropy worldwide is because we recognize that tzedakah is not merely a “good deed”; rather, it is an integral part of the preservation of the world. The *Ribono Shel Olam* created the world in a way in which we are empowered to help and support those that have less than us. It is for this reason, explains Reb Chaim Volozhiner (Ruach Chaim 1:5), that the reward for tzedakah is much more direct and guaranteed than most other *mitzvos*.

By giving tzedakah properly and generously, we become partners with Hashem. When we do so, we are acting as a trusted agent to deliver the funds that Hashem wants to distribute to all of Klal Yisroel.

DIFFERENCE BETWEEN TZEDAKAH AND MA'ASER:

There are two categories of giving charity which often get confused - namely *tzedakah* and *ma'aser*. It is important to clarify and understand the differences between them in order to properly learn the halachos of both *mitzvos*.

LEVEL OF OBLIGATION:

One important difference between the *mitzvah* of *tzedakah* and the halacha of giving *ma'aser* is the origin of the obligation. *Tzedakah* is definitely a *mitzvah d'oraysa*. When one is approached by a poor person asking for alms, he has a positive Biblical commandment to give him a donation. One who refuses an *ani's* request transgresses a host of positive and negative Torah commandments.

Regarding *ma'aser*, on the other hand, there are varying opinions as to its level of obligation. While a minority of Poskim consider it a *d'oraysa*, other Poskim say it is a Rabbinic *chiyuv*, and a majority hold it to be merely a *minhag*, albeit an obligatory *minhag*.

It is important to note, that *ma'aser* can become a *d'oraysa* obligation if it is acted upon like a *neder* or if done a certain way three times without saying *b'li neder*.

AMOUNT OF OBLIGATION:

Another difference is in the amount of the obligation. *Ma'aser* is typically a static ten percent of one's earnings, whereas the amount of *tzedakah* one gives can be much less or much more than one-tenth.

A person is obligated to give an *ani* the amount of “*dei machsoro asher yechsar lo*”. This means that one has to fully supply the person's immediate needs - however much that may be - barring other circumstances. For example, if a pauper has a great immediate need and the only one who can help is you, you may be obligated to give him much more than 10% of your income; however, where that is not the case, one can technically fulfill his *tzedakah* obligation by giving as little as 1/3 of a shekel per year (approximately 1-2 dollars).

BLESSINGS AND REWARDS:

It is well-known that one who gives charity is rewarded with a very unique guarantee of “*aser bishvil shetisasher*”. This is a guarantee that if you give *ma'aser*, you will become rich. In addition, although it is prohibited to “test” Hashem with any other *mitzvah*, when it comes to *tzedakah* there is a very unique “challenge” that the Navi echoes from the *Ribono Shel Olam*, who says: (Malachi 3:10) “*U'vchanuni na bezos*”, and you shall test me with this (with the obligation of *ma'aser*) if I shall not open for you the warehouses of the heavens and shower you with blessing, “*ad b'li da*” (endlessly).

Some opine that these unique concepts are not applicable to one who merely adheres to the basic *mitzvah* of *tzedakah*, but rather they are only relevant to one who follows the obligation of *ma'aser* strictly and meticulously.

BUSINESS HALACHA daily

BAIS HAVAAD HALACHA CENTER

QUESTIONS ON Tzedakah & Ma'aser

Below are some practical scenarios that will apply to the material

1

How poor does one need to be in order to qualify for accepting tzedakah? How about in the case of an organization; what are the parameters for them to qualify being able to accept tzedakah money from others?

2

I am regularly approached by meshulachim during davening. It really gets in the way of my concentration; must I give them tzedakah at that time? Are there specific times of davening that are ok to give and other times that are forbidden?

4

When giving tzedakah, are there specific causes that take precedence over others in terms of giving those organizations first, or more significant amounts? (i.e. Yeshivos, mikvaos, shuls, children with disabilities, families with no food/shelter etc...)

3

A family member of mine is b"h financially stable. He is making a wedding now, and understandably, the costs are astronomical. May I give him a substantial wedding gift from my tzedakah account, without him knowing?

Join BHD and receive a 3-5 minute video post derived from the current Yorucha topic.

JOIN "BUSINESS HALACHA DAILY" TODAY!

For answers to these questions, and for more Q&A topics like these, visit baishavaad.org/daily
To sign up to the Business Halacha Daily WhatsApp group messages 732.232.1412

שבוע ג'
אופן נתינת הצדקה

תוכן הענינים

- 54 לפרנס אחינו בני ישראל •
- 59 שאר מדריגות בנתינתה •
- 64 הגישה הנכונה לתינת צדקה •
- 68 כתיבת שמו על דבר הנדוב •

*For overview on Tzedakah & Maaser I: Part 3,
visit www.baishavaad.org/yorucha-topics*

פרשה ה

א. [אף תניחנו שירד]. כי ימוך משמע בעומד ומעותר למוך, ומטה דהיינו שנחמוטטו נכסיו אבל עדיין לא נתדלדל, או אני מזהירך ידו עמך והחזקת. דהיינו שכל זמן שידו עמך, דהיינו שלא

נפל לגמרי אלא עומד קצת בסמיכות, אבל עדיין יכול לפשוט ידו אליך שעדיין לא נפל לגמרי. והוא משל אמת, כי מלת ידו נופל על כל רשות של אדם וכל מה שיש ברשותו הכל בכלל ידו (ב"מ נו, ב), וכל זמן שידו עמך שלא נתמוטט עדיין נכסיו אז והחזקת, תחזיק הנכסים שלא יפלו לגמרי וילכו לטמיון. והביא משל נאה על זה, דדרך העולם שכל זמן שאדם מכיר את מקומו ועומד בחשיבות שלו, בעל הבית או עשיר, ואם ניתק מעט ממקומו שירד מעט ממדרגתו, אבל עדיין שמו עליו וידו עדיין עמך, כמעט עזר יתחזק כחו להיות בעל הבית עזר, אבל אם נפל ממדרגתו וקנה לעצמו שם עני או אביון לא במהרה יוכל להקיס למדרגתו הראשונה, וזה ידוע בעסקי עולם הזה, ובפרט כדור הזה. ובוה תבין המשל שהביא.

תלמוד לומר והחזקת בו. דהוה ליה למימר והחזקת בה, או כהם, דקאי על ידו, או על רשותו ותפציו. או דמלת בו מיותר, כי די לומר ידו עמך והחזקת. ואמר בו, והטעם הוא מלעיל, ומלת בו דגושה כרין אתי מרחיק (עיין מסורת

הקייאה), להורות דמלת והחזקת קאי אדלעיל, ידו עמך והחזקת, ואחר כך אמר אם כבר החזקת בעת ידו עמך ולא הועיל כל החזקות, עד שנפל לארץ ואין ידו עמך, וגם נשאר בלתי נכסים מבלי יד, אף על פי כן והחזקת בו, בו בעצמו, אף שנפל תקימהו אם יכולת בידך. ומזה נדע שצריך לחזקו כמה פעמים, שהרי מוזהר לחזקו בעת מוטת היד, וכן בעת נפילתו לגמרי, מכל שכן במה דביני ביני אם עדיין לא

נפל לגמרי.

יכול אפילו אתה מפסידו לתרבות רעה. רבינו [בקרובן אהרן] פירש במה שאתה סומכו הוא יוצא לתרבות רעה, שעושה עבירות ניאוף ושאר תאות עבירות. **תלמוד לומר עמך.** בעושה עמך, אבל אם במה שאתה תלוה לו מעות או תתן יהיה רועה זונות אינך צריך ליתן. אבל זה פשוט, כי לא יצוה האל יתברך ליתן יד לפושעים. והנראה בזה שכוונת התנא לדרוש עוד **כי ימוך אחיך יתמסכן,** אין עני אלא מהדעת (נדרים מא, א). **ומטה,** לא יתן מט לצדיק (תהלים נה, כג), אבל לרשע יתן שיקרא טמא ככל מ"ט שערי טומאה, וכל זמן שלא נכנס בתמישים עדיין יש תקוה שישבו לאל יתברך, אז תדע **ידו עמך** אם עדיין ידו עמך שיודע ומאמין באל יתברך ובשכר ועונש לרשעים, ויודע שאתה רוצה בקיומו, אבל מחמת גודל חימום התאוה עושה, אזי **והחזקת בו,**

פרשתא ה

א. [מהלה] **כי ימוך אחיך ומטה ידו עמך, אל תניחנו שירד.** הא למה זה דומה, למשוי על נבי החמור, עודנו במקומו אחד תופש בו ומעמידו, נפל לארץ חמשה אין מעמידים אותו. ומנין אם החזקת אפילו ארבעה וחמשה פעמים חוזר והחזק, תלמוד לומר והחזקת בו. יכול אפילו אתה מפסידו לתרבות רעה, תלמוד לומר עמך. גר, זה גר צדק, תושב, זה גר אוכל נבילות. וחי עמך, חיך קודמים לחייו.

ב. [מהלו] **אל תקח מאתו נשך ותרבות, ממנו אי אתה לוקח אבל את נעשה לו ערב.** איזהו נשך ואיזהו תרבות, איזהו נשך, המלוה סלע כתמשה דינרים סאתים חטים בשלשה, מפני שהוא נשך. איזהו תרבות, המרבה בפירות, כיצד לקח הימינו חטים מדינר זהב לכור, וכן השער, עמדו חטים בשלשים דינרים, אומר לו תן לי חיטי שאני מוכרם ולוקח אני לו בהן יין, אמר לו והרי חיטיך עשויות עלי בשלשים דינרים והרי לך אצלי בהם יין, ויין אין לו. אם יש לו חייב ליתן לו.

שתחזיק בידו קודם שיפול לגמרי ויהיה פוקר וכופר. אבל אם אתה מפסידו לתרבות רעה שאומר שאתה מפסידו, ונקיט התנא לתרבות רעה אליבא דאמת, אבל הוא בודאי אומר דרך ישר לפניו ו[ש]אתה מפסידו במה שאתה מיעצו שילך בדרך טובים לשמוע לתורה, זה בודאי פוקר וכופר, הלעיטהו לרשע וימות (ב"ק סט, א), אין אחריות שלו עליך.

גר זה גר צדק, תושב שקיבל עליו מבלי לעבוד עבודה זרה אבל **אוכף נבילות.** כגמרא בבא מציעא דף עא א, אמר רבי גר תושב האמור לענין ריבית איני יודע מהו הוא [דכתיב אל תקח מאתו נשך, ורמינהו] תנן לרין מהן ומלוין אותן כריבית וכן בגר תושב, אמר רב נחמן בר יצחק מי כתיב אל תקח מאתם, מאתו כתיב, אחיך קאי, וכי כתיב גר תושב לענין וחי עמך כתיב שאתה מצוה להחיותו:

ג. **את נעשה לו ערב.** ערבו של לוח כנגד המלוה. ופרכינן שם (בבא מציעא עא, א) ערב למאן, מי הוא המלוה שאני מתיר לעשות לו ערב, אלימא ערב לישראל, והא תנא אלו עוברין בלא תעשה המלוה והלוה והערב והעדים. אלא לנכרי, וכיון דדינא דנכרי דאזיל בתר ערב איהו ניהו דקא שקיל מיניה ריביתא, ערב זה הלוה מן הנכרי וחזר והלוה לישראל. אמר רב ששת שקיבל עליו לדון בדיני ישראל, ותבע מן הלוה תחילה וכשלא ימצא אצלו יגבה מן הערב, והשתא אין הערב לוח מתחילה, הילכך כי פרע לנכרי ההוא שעתא הוא דאזופיה לחבריה, ומאי דמוסיף ליה שקיל מיניה. ופרכינן אי קיבל עליו לדון בדיני ישראל ריבית נמי לא לשקיל, אמר רב ששת שקיבל עליו לזה ולא לזה.

איזהו נשך, עיין גמרא (בבא מציעא ס, ב) ורש"י פירש משנה זאת. **שהוא נושך** דשקיל מיניה מאי דלא יהיב ליה. **המרבה בפירות.** המרבה שכו לעצמו בפירות, ובין בהלוואת כסף ובין בהלוואת פירות הוי ריבית, שהרי מתרבה ממנו, אלא דבסיפא ריבית דרבנן קא מפרש, שהוא דרך מקח ומכר. **דינר זהב.** עשרים וחמשה דינרי כסף. **וכן השער.** כך הוי נמכרין בעיר, והותר לו לתת מעות עכשיו על מנת ליתן לו חטים כל ימות השנה בדמים הללו כשיעור מעותיו, ואף על פי שעכשיו אין לו חטים, דתנן יצא השער פוסקין אף על פי שאין לזה יש לזה. **עמדו חטים בשלשים דינר.** אמר לו תן לי חיטי, וזו מותרת הוא אם נתן לו חיטין, אבל פסק היין שפוסק לו לתת בהן אסור, הואיל ואין לו שמה יוקר היין, אף על פי שפוסק עמו כשער היין של עכשיו וכבר יצא השער, ועיין ברטנורא (בבא מציעא ה, א), אבל אם יש לו יין חייב ליתן לו לפרוע חובו. ורבינו [בקרובן אהרן] האריך כאן בהרבה מיני מתיקה, עיין שם:

תורת כהנים - עשירת האיפה >מהדורה חדשה< ספרין, יצחק אייזיק יהודה יחיאל בן אלכסנדר סנדר מקומרנא עמוד מס 587 הודפס u

The Mitzvah of "you shall strengthen [your friend]" is to support someone before he becomes impoverished so that he remains self-sufficient. At that point it usually far easier to help than if you wait until he has already fallen.

המדרגה הגבוהה ביותר – לפרנס אחב"י תורת כהנים בהר פרשתא ה' מצות עשה של "והחזקת בו" הוא שייטייע ביד חבירו כדי שלא יעני מעיקרא, ואז קל יותר לסעדו מאם כבר נעשה עני.

ו ונותן לו מתנה. לדין שעדיין לא העני לגמרי אינו מנציג, שכן דרך האוהבים לתת מתנה זה לזה, צ"י (עמוד ל ד"ה ו"ט מעלה): ז או עושה שותפות. והוא עדיף מהמלוה, כדאיתא בש"ס [שם סג, א]. וכמו צ"י [שם] הטעם, מפני שהמלוה מעות לנצרו צלל ריות, הלוה בזה, שהוא נהנה מתצרו צדכר שאין מצרו נהנה כלל, אצל צעושה שותפות אינו בזה כלל, מאחר ששניהן נהנין: ח נאמן בו. עיין לקמן ריש סימן רנ"ו: ט שיתן לו בעצב. והיינו שזר לו בנתינתו אצל עכ"פ אינו מראה לו פנים זועפות, דאס

(ב) משכר הנותן. כן הוא בגמרא [בבא מציעא ט, א] גדול המעשה יותר מן העושה, ואין פירושו ששכרו יותר מן העושה על ידי כפייה, דהא זה העושה על ידי כפייה הפסיד זכותו כמו שכמו צעקיף א, אלא פירושו יותר משאר עושי צדקה אפילו צללון, וצטור [עמוד ב] כמו כשכר העושה, ופשוט טעמות סופר הוא, וכן ראינו בספרים אחרים. ובפרישה [אח 1] רוצה ליישב דבגמרא קאמר יותר מן העושה על ידי כפייה, והוא ממה ממה שהוכחנו: (ג) ונותן לו מתנה. צטור [עמוד א] כמו המתנה, ונראה שנוסחא של טור

ט. ממימרא דרבי יצחק לעיל ומתנה משלי ופיק טו] על פסוק טוב ארומת יק [משלי טו, ז]: י. מימרא דרבי אלעזר גדול המעשה וכו' שם בבבא מציעא [ע"א]: יא. עד טוף טעיק יד טור [עמוד ב] בשם הרמב"ם פיק י' מהלכות מתנות עניים [הלכה ז – טו]: יב. גם הסמ"ג [ג, ח, א] האריך לנאר חיוז מזה וזו מן המורה: יג. מימרא דרבי אבה אמר ריש לקיש גדול המלה וכו', שבת דף ס"ג ע"א: יד. מימרא דרבי חייה בר אבה (ו) רבי יוחנן רמי אבי' [בבא מציעא ג, א]: טו. מצייתא דרבי אלעזר בן יעקב ודמפרש שם בגמרא ע"ב [תוספות ד"ה אלה]: טז. כמו עוקבה שם ובמבואות דף ס"ז ע"ב: יז. כרבי אבה שם וס: יח. מכלן על טוף טעיק י"ג שם בגמרא [הלכה יב – יז] ופשוט הוא:

ך [מ] שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזה מעלה הגדולה שאין למעלה ממנה י' המחזיק ביד ישראל חמד (ג) ו ונותן לו (1) מתנה י' או הלוואה ז או עושה [עמוד ב] (2) שותפות או מציאו או מלאכה כדי לחזק ידו שלא יצטרך לבריות ולא ישאל ועל זה נאמר [ויקרא כה, לה] והחזקת בו: ז [ט] פחות מזה הנותן צדקה לעני ולא ידע למי יתן ולא ידע העני ממי מקבל וקרוב לזה הנותן לקופה של צדקה י' ולא יתן אדם לקופה של צדקה אלא אם כן יודע שהממונה עליה ח [1] נאמן ויודע לנהוג בה בשורה: ח [יא] פחות מזה י' שיועד הנותן למי נותן ולא ידע העני ממי לוקח כגון גדולי החכמים שהיו הולכים בסתר ומשליכים המעות בפתחי העניים [2] וכוה ראוי לעשות ומעלה טובה היא אם אין הממונים על הצדקה נוהגים בשורה: ט פחות מזה י' שיועד העני ממי נותן ולא ידע הנותן למי נותן כגון החכמים שהיו צוררים המעות בסדיניהם ומשליכים אותם לאחוריהם ובאים העניים ונומלים כדי [3] שלא יהיה להם בושח: י [22] פחות מזה שיתן לעני בידו קורם שישאל: יא [23] פחות מזה שיתן לו כראוי אחר שישאל: יב [24] פחות מזה שיתן לו פחות מהראוי בכשר פנים יפות: יג [25] פחות מזה זו שיתן לו [26] בעצב: הגה י' [27] ועל כל פנים לא יתפאר האדם בצדקה שנתן ואם מתפאר לא דיו שאינו ערך צדקה למהריק"ש

סוף סעיף ד [אל"א שאין ידו משנת], ואסור להמירו ריקס אפילו אין נתן לו כי אם גרוגרת אחת: ביאור הגר"א

חשאים במקדש כך היה בכל עיר כו'. ובספרי [פרשת ואה פסקא קין], לו [דברים טו, ז]. בינו לבינו, מכאן אמרו לשכת כו'. ומה שכתב וקרום כו', בכבא בתרא י' [ע"א] ואיזו היא כו', נותנה [כו'], ואלא כו': [2] נאמן כו'. עיין תוספות שם ד"ה אלא כו': [יא] [פס"ח פחות כו' [פס"ח פחות כו', [שם] כמו עוקבא ורבי אבא, ומכל מקום דמר עוקבא עדיף, שאין מתבושש כלל: [יב] [פס"ח] וכוה כו' אם אין כו'. כמו שכתוב בכבא בתרא שם, רבי אליעזר בן יעקב אומר לא יתן כו', כי קאמרינן כו': [2] [פס"ח] פחות כו'. שבת קנ"א ב', אמר לה רבי חייה לרביהו כו': [2] [פס"ח] פחות כו'. כמו שכתוב ריש סימן ר"ג: [טז] [פס"ח] פחות כו'. כמו שכתוב לעיל סעיף ג': [טז] [פס"ח] פחות כו'. שאף כהאי גוונא, מכל מקום צדקה הוא, ממה שכתוב [סימן רמח סעיף א] כופין על הצדקה ויורדין לנכסיו כו'. ועיין בבא בתרא ט' א' עכשיו שאין בית המקדש קיים כו', ואע"פ כן כו', ולא דמי למה שכתוב לעיל סעיף ג' ואם כו'. ועיין ש"ך [סימן ט]: [2] [פס"ח] וכוה וכו' פנים כו'. כמו שכתוב שם [בבא בתרא] י' ב', נענה רבן גמליאל ואמר צדקה כו':

[ליקוט] צריך כו' ואם כו'. אבות דרבי נתן סוף פרק י"ג והוי מקבל כו'. [מאד] [מלמד] כו' [ע"ס]: [2] [פס"ח] א"א ש"א כו'. [ספרי] שם [פסקא קין] כי בגלל הדבר כו' [דברים טו, ז] אמר ליתן ונתן, ונתנין לו שכר אמירה ושכר מעשה כו', לא אמר ליתן ולא אמר לאחרים תנו, אבל סח לו בדברים טובים, מנין שנותנין לו שכר על כך, תלמוד לומר כי בגלל הדבר הזה יבירכן כו'. וכן הוא בתוספתא סוף פאה [פ"ד הלכה יז] ובכבא בתרא שם [ט, ב] הנותן כו' והמפיסו כו'. ועיין תוספות שם ד"ה והמפיסו כו': [ליקוט] א"א ש"א כו'. שם [בבבא דרבי נתן ה"ל] אבל המקבל כו'. ובספרי [שם] ותוספתא דפאה [שם] אמר כו' [ע"ס]: [ח] [פס"ח] שמונה כו' המחזיק כו'. כמו שכתוב בתורת הכהנים [פרשת בהר פרשת א] וכו' ימוך אחיך כו' [ויקרא כה, לה] א"א תניחהו שירד, למה הדבר דומה למשויעל גבי החמור, עודהו במקומו, אחד אוחז בו ומעמידו. נפל לארץ, חמשה כו'. ובשבת ס"ג א' גדול כו' ומטיל כו'. וזה שכתב [השר"ע] שא"א כו': [טז] [פס"ח] פחות כו' וקרוב כו'. ר"ל שיתן בלשכת השאים, בפרק דשקלים [משנה ז] ובתוספתא שם [פ"ב הלכה טז] כשם שהיה לשכת

ציונים רמב"ם עם ציונים מהש"ך (ד) לשון הטור למנו טוין ר"ו [עמוד ג] בשם הרמב"ם [מתנת עניים א, ז]: (ה) סמ"ג [עשין קכב ח, ב] מביא ב"י סימן רמ"ז [עמוד כה ד"ה כספא]:

פתי תשובה העניים המחוסרים להם רוצים למוכרם לפרנסת היתומים, וטוענים שלא כתב אלא כל ימי חייו, ואחר שמת יכולים למוכרם, והאריך בזה והעלה הדין עם האפטרופסים]. ומה שכתב [באר היטב שם] וכן לקנות ספרים כו', עיין בספר משנת חכמים [סוף] הלכות יסודי התורה דף י"ח ע"א [יבין שמעיה ד"ה ובדין מעות] שכתב בשם אביו הגאון ז"ל, דאם קנה בהם ספרים אסור למוכרם, אפילו ללמוד תורה ולישא אשה, ואף שהתירו בספר תורה למכור ללמוד תורה ולישא אשה, היינו בספר תורה של יחיד, כמבואר באו"ח סימן קנ"ג [פס"ח ז], והספרים הללו זוכים בהם רבים, ומצוה להשאלם לאחרים, אם כן אין לו רשות למוכרם. וכתב הוא ז"ל על זה, דאם התנה עם הקונה שהוא ישאלם לאחרים, ואינו מוכר לו כי אם טובת הנאה שיש לו בהם, צ"ע אם מותר למוכרם בענין זה, ע"ש. ועיין בתשובת שכות יעקב חלק ב' סימן פ"ה שנתן טעם למנהג בחזן

באר היטב (ה) גדול. פירושו, יותר משאר עושי צדקה צללון, ע"ז [סימן ב]: (ו) מתנה. לדין שעדיין לא העני לגמרי אינו מנציג, שכן דרך האוהבים לתת מתנה זה לזה, וצטור כמז המתנה, וכמו הט"ו [סימן ג] דלפי גירסא זו אחי ספיר, דהכי קאמר, דנמינת המתנה צללון היותר מועיל יהיה קודם שהעני לגמרי, על כן אמר המתנה צה"ל הידיעה: (ז) שותפות. והוא עדיף מהמלוה. וכמו צ"י [שם] הטעם, מפני שהמלוה מעות לנצרו צלל ריות, הלוה בזה כלל, מאחר ששניהן נהנין, ע"ך [סימן ז]: (ח) בעצב. והיינו שזר לו בנתינתו אצל עכ"פ אינו מראה לו פנים זועפות, דאס מעלות דהא הפסיד וכומו, ש"ך [סימן ט]:

גליון מהרש"א רמב"ם [א] ש"ע סעיף טו ש"א יהיה צדקה ברישה. עיין גליון לקמן ריש סימן רנ"ו [פ"ח] מה שכחתי בשם משננות מה"י מינן [סימן ז]:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 297 ז' ו"ח ח (רג - רט) קארן, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

The highest form of tzedakah is to enable someone to be self-sufficient, such as by patronizing his store, giving/finding him a job, granting him a business loan or gift, or partnering with him. [Although a poor person is often embarrassed to receive a gift, here the person hasn't yet fallen and doesn't have that sense of shame.]

שמתקנים בעת ההלואה המצוה ד'החזקה ב', והיא גם כן המעלה הראשונה שבמצוות צדקה, כמבאר פרמב"ם (מתנות עניים פרק י' הלכה ו') ובכורה דעה סימן רמט סעיף ו', הלא עוד מקנים ענין חסד בעת הפרעון, שמתחסד עם הלוח. וידוע מה שאמרו חז"ל (סוכה דף מט ב): אמר רבי אלעזר: אין צדקה משתלמת, אלא לפי חסד שבה.

ג. ודע, ובכורה דעה (סימן רמט סעיף ו') איתא, דאם נותן לו מתנה להמתמוטט, ובזה הוא מחזיק ידו, הוא גם כן בכלל מצוה הזו. ועל כן מה מאד יש לזהר, שאם ארע איזה מקרה לאדם, כגון, שמת לו בהמתו המשתפר בה, ובהאי גונא שאר עניני הפסד, ולא יוכל להעזר בעצמו; או אשה שנתאלמנה מתחת בעלה, ואין לה בזה לפרנס את עצמה, וכשיתנו לה מקצת מעות, תוכל לעשות בזה איזה עסק וכל כהאי גונא, מצוה רבה לעזרם בזה. ומצוה זו גורם לאריכות ימים, כדאיתא במדרש (ויקרא רבה לה, ב) על הפסוק (משלי יט, יז): 'מלנה ה' חונן דל'.*) וכעין זה איתא (בבבא בתרא דף יא א) הפעשה דבגמין הצדיק, עין שם.

תקנות כמה להלות על כתב יד של ערבות. גם אין מתקבל ערבות בעל הבית עבור שני אנשים ביחד, אלא לאחר שכלה איש אחד לפרע עבור הלואתו בשלמות, ויכל בעל הבית לתת ערבות עוד בעד אחד, שהוא מכירו לאיש נאמן ונכרא דפרענא. ואם הלוח אינו משלם, הולכין אצל הערב, ורשום אצלם שם הלוח לנצח, שלא ילוח לו עוד באפן זה. והנה חבובת כזו ראיתי ודרשתי, שהם עושין טובות גדולות ומחזיקין ידי אנשים שנתמוטטו, ומקמיין אותם על רגליהם ממש. ומכל מקום הנהגה כזו של הלואה על ידי ערבות, אין כלי עלמא יכולים להתנהג בה, שעלול להיות הרבה ממעותיה כלין על ידי זה, אם לא שיש בה ממון הרבה. וגם דוקא בחברה 'סומך נופלים', שהיא עשויה לכתחלה באפן זה להחזיק ידי בעל הבית שנתמוטט [שיש לו בוישה להביא משכון], ומתחצים שייכלה במקצת על ידי זה, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"י ממתנות ה"ו) במצוה זו, דהוא להחזיק ידו במתנה או בהלואה, והעוסקים מחזיקים קפת החברה בגדבות הדשות, שמתחדשות על זה מדי יום ויום; ובשאר חכרות גמ"ח אין פדאי להלות כלי משכון, וכנ"ל בפרק ט"ו (בהג"ה).

(* וכעין וכו'. הינו, ששם איתא שבאתה לפניו אשה בשני בצרת. אמרה לו: רבי, פרנסני. אמר לה: העבודה, שאין בקפה של צדקה פלום. אמרה לו: אם אין אתה מפרנסני, הרי אשה ושבעה בניה מתים; עמד ופרנסה משלו. לימים חלה וכו'; אמרו מלאכי השרת וכו', בגמין הצדיק שהחיה אשה ושבעה בניה, ימות בשנים מועטים וכו'. הוסיפו לו עשרים ושתים שנה. ולכאורה יש לדקדק, למה אמרה, פרנסני הנה לה לומר, פרנס אותי ואת בני, כמו שאמרה בעצמה לבסוף; דמזון שיתן לה לעצמה, בודאי לא

אהבת חסד <תורת חסד> כהן, ישראל מאיר בן אריה זאב - גוטפרב, דוד בן ברוך יצחק עמוד מס 315 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמו

אהבת חסד ח"ב פרק כא ג-ד

ע"פ דין הנ"ל כתב בעל הח"ח ליהור כשאירע איזה דבר לאדם שיש לאחרים לעזור מיד כדי שלא יבוא לידי עניות מלכתחילה. עוד האריך להוכיח את אלו ששוכרים פועלים עכו"ם במקום שהיו יכולים לשכור ישראלים אפילו אם יצטרכו לשלם יותר. וע"ש שיש לשכור הפועל יהודי ולבטוח שע"ז יצליח הדבר. דבר זה נוגע גם לגבי קניה מחניות של ישראלים וכדו'.

ד. וְדַע עוֹד, דְּבַפּוֹסְקִים מְשָׁמַע, דְּאִם הוּא מְמַצִּיא לוֹ אִיזָה מְלֹאכָה לְהַשְׁתַּפֵּר בָּזֶה, וְהוּא הַדִּין כָּל כְּהֵאֵי גּוֹנָא, שְׁעוֹזְרוּ בְּאִיזָה עֲנִין, שְׁיֻכַּל לְהַתְּפָרְנִים עַל יְדוֹ, הֵיא בְּכָלֵל מְצוּה זֹו שֶׁל 'וְהַחֲזִיקָתָ בּוֹ'. וְזֶה הוּא תּוֹכַחַת מְגֻלָּה לְאוֹתָן הָאֲנָשִׁים, שְׁדַרְכָּן כְּשִׁצְרִיכִין אִיזָה פּוֹעֵל אוֹ עֲגֻלָּה לְסַע, אִינָם מְדַקְדְּקִים לְשִׁכַּר דְּוָקָא אֶת יִשְׂרָאֵל לְזֶה; וְהֵלֵא אֲנָשִׁים כְּאֵלוֹ הֵם אִינָם עֲשִׂירִים בְּוֵדָאֵי וְקָרוּבִים לְעֲנִיִּים, וְשִׁיךְ עֲלֵיהֶם מַה שְּׂאֲמַר הַכְּתוּב (ויקרא כה, לה-לו): 'וְכִי יִמוּךְ אֶחִיד וּמָטָה יְדוֹ עַמְּךָ וְהַחֲזִיקָתָ בּוֹ וְגוֹ'; וְחֵי אֶחִיד עַמְּךָ. וְיִוֹתֵר מְזֵה, דְּאֶפְלוֹ אִם הוּא יוֹדַע שְׁהוּא אִישׁ עֲשִׂיר, וְלֹא שִׁיךְ בּוֹ 'וְהַחֲזִיקָתָ בּוֹ', מִכָּל מְקוֹם, הֵלֵא יְדוֹעַ דְּיִשְׂרָאֵל קוֹדֵם לְעַבְדֵי לְעֲנִין לְקִנּוּת מִמֶּנּוּ אוֹ לְמַכּוֹר, בְּדָאִיתָא בְּסַפְרָא (פרשת בהר פרשתא ג, א), וְהוּא הַדִּין כָּל כְּהֵאֵי גּוֹנָא. וְדַע עוֹד דְּמוֹכַח בְּתַשׁוּבַת הַרְמֵ"א סִימָן י', דְּאֶפְלוֹ אִם יֵשׁ לוֹ גַּפְקָא מְזֵה מְזֵה קִצַּת בְּדָמִים, גַּם כֵּן הִישְׁרָאֵל עֲדִיף מִעַבְדֵי, וְכֹאֲשֶׁר הֶעֱתִקְנוּ דְּכָרִיו לְעֵיל בְּחֵלֶק א' בְּפָרֶק ה' סְעִיף ו', עֵינן שָׁם. וְזֶה אֶפְלוֹ בְּשִׂאָר אִישׁ יִשְׂרָאֵל, וְכָל שְׁכֵן כְּפּוֹעֵל עֲנִי, דְּכְדִידָה יֵשׁ הַמְצוּה ד'וְהַחֲזִיקָתָ בּוֹ' וְכַנֵּ"ל, בְּוֵדָאֵי דִינָא הַכִּי.

וְיֵשׁ לוֹ לְאָדָם לְבַטַח בְּה', שְׁעַל יְדֵי זֶה שְׁהוּא מְקַיֵּם מְצוּה זֹו שֶׁל 'וְהַחֲזִיקָתָ בּוֹ', שְׁהֵיא הַמְעַלָּה הַרְאֵשׁוֹנָה שְׁיֵשׁ בְּמְצוֹת צְדָקָה, וְכַדָּאִיתָא [בְּיִוְרָה דְּעָה סִימָן רמט (סעיף ו'), וְתַנן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַצְּלָחָה בְּהַבִּית שְׁבוּנָה אוֹתוֹ, אוֹ בְּהַנְסִיעָה שְׁנוֹסֵעַ בְּהַ, מְלַבֵּד שְׁכָרוֹ הַגְּדוֹל הַמוֹכֵן לוֹ בְּעוֹלָם הַבָּא עֲבוּר זֶה. הֵנָּה הֶעֱרַכְנוּ לְפָנֵי הַקּוֹרָא הַרְבֵּה אֶפְנִים בְּעֲנִינֵי הַחֲזִיקָה, וּמִמֶּנּוּ יִקִּישׁ הַמּוֹשְׁפִיל לְכָל פִּיּוּצָא בְּזֵה. גַּם צְרִיךְ לִידַע דְּמְצוֹת הַחֲזִיקָה אִינּוּ דֵי כְּפַעַם אַחַת, אֶלָּא כָּל זְמַן שְׁמַתְמוּטָט, צְרִיךְ לְהַחֲזִיקוֹ שְׁלֵא יִפֹּל. וְכַדָּאִיתָא בְּתוֹרַת כְּהֵנִים פְּרָשַׁת בְּהַר (פרשתא ה' א'): מִנֵּין אִם הַחֲזִיקָתָ אֶפְלוֹ אַרְבַּעַה וְחַמֵּשָׁה פְּעָמִים, חוֹר וְהַחֲזִיק תִּלְמוּד לֹאמַר: 'וְהַחֲזִיקָתָ בּוֹ'. [כְּעֵין דְּאִיתָא (בבא מציעא לא ע"א) 'פְּתוּח' - אֶפְלוֹ מֵאָה פְּעָמִים מְשָׁמַע].

מסורת הש"ס
ענין חובות

(א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר... (ג) ויבא חיים וימכר...

הנהגות חב"ה

(א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר... (ג) ויבא חיים וימכר...

גילוי הש"ס

במרא כי הא דבני... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ליקוטי רש"י

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

תורה אור השלם

(א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר... (ג) ויבא חיים וימכר...

השותפין פרק ראשון בבא בתרא

י.

ענין משפט
נר מצוה

א ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

הנהגות וציונים

(א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר... (ג) ויבא חיים וימכר...

רכיני נישום

אמר ליה רב אחריב... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ויבא חיים וימכר... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

השק שלמה על רבינו גרשום... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

תלמוד בבלי עוזו והדרתו - כד בבא בתרא תלמוד בבלי עמוד מס 29הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

גמרא בבא בתרא דף א"ר חייא... (א) ויבא חיים וימכר... (ב) ויבא חיים וימכר...

ליתר עיון

סי ר"ג, ועוד שם ת"ר די מחסורו אתה מלווה עליו לפרנסו, ואי אתה מלווה עליו לעשר, אשר יחסר לו אפי' כוס לרכיב עליו וכו' (היינו צדן טובים), חזין דאשר יחסר לו הוא קולא וחומרא, חומרא דדי מחסורו עכ"פ מחויבים ליתן ולא יפחות מזה, וקולא דדוקא די מחסורו ולא יותר דאי אתה מלווה לעשרו, וצ"י סי ר"ג צו"ד שם העתיק מלשון הסמ"ג צ"ס הספרי ותוספתא דפאה די מחסורו ללמדך הראוי לפת חמץ ונתנים לו פת חמץ, מלך מלך, ולפי' למעשה מהלקי אדקה הם כדוברים ופוסקים הכל לפי העני העומד לפניכם, הן לענין ממונות הן לענין להשיא לו אשה, זה הענין ש"י העור יו"ד סי רנ"ו וצ"מ"א שם יצטור סי רמ"ע שיהיו גבאי הדקדק גאמנים, חכמים, ונבונים פי גאמנים לצדיות, חכמים בתורה צדיקי דקדק, וצדוים להבין מה שלפניהם כדי שלא יבאו העניים לדין רמאות ע"ש סי רנ"ו צ"מ"א ס"ח א'.

ואם חיוז זה על הצדק או על היחיד ג"כ כבר כי הרמ"א סי ר"ג ס"א דדוקא גבאי אדקה או רבים יחד אכל חין היחיד מחויב ליתן לעני די מחסורו אלא מודיע לעני לרבים, והוא מהצ"י שם ואפילו החולקים על הבי"ש ע"ש צ"י מ"מ לענינו דירות צריכי' אשר עולים הון עתיק פשיטא דככה"ג הלכה כצ"י ורמ"א דמוטל רק על הכלל ולא על הפרט, גם לעשירים צו"ת, אלא דבחלוקת הכלל צתינתם יתנו הכל לפי ממונם ועשרם.

ואם קנית דירות הני"ל הם בגדר די מחסורו מלך חיוז דיני אדקה, קשה בהכרעה צ"ה, דודאי זה פשוט מצרייתהא כחצות הני"ל דאם אפשר לשבור דירה אין לריך לקנות דירה, ורלוני אס מקבלים עבדו דירה אשר היא לפי כבודו וצ"ה די מחסורו לפי ערכו, אי"כ כבר יגור לפי כבודו, וצ"ה אופן חין חיוז ליתן לו בית צמתה דרך אדקה, ואמנם גם זה חין כלל לגמרי דאם ע"י ש"ש לו רק דירה שטרה יכ"י אח"כ לאגוה מאופה לשלם שכר הדירה שז' הגתויה החלוטה של הדירה בגדר אדקה ודי מחסורו, ואמנם אס אי אפשר לשבור וצריכים לקנות הנה לקנות כמה וחשיבות הדירה, ודאי הדעת תורה נותן כיון שארז"ל שוכרין דירה ומלועין לו מעה וכו' היינו שאין מחויבים רק הכי נלך.

ואמנם אלו שמצית אבותם רגילים בדירה נאה יותר שז' נכנסים בגדר עני צן טובים שארז"ל אפי' עבד אפי' כוס לרכיב עליו וצ"ה לענין דירה כה"ג וצ"ה ש"י כ"י דאפשר למלוא מקום דירה גם במקומות הזולים יותר וגם שם סביבה של תורה וא"כ דירתן במקום היוקר בגדר מותרות שאין הצדק חייבים להשלים לו, הנה ודאי הדעת מחייב סברה כ"ה, איצ"ל יש הרבה מקרים שאין לז' השני רואה בכך ורואים דוקא לגור במקום רחוק אוכלסו תורה ויראים ואס לז' הרואה מחתקש צ"ה קשה צו"ה כק"י"ם ומתעבת המלוה אללו,

ואולי זהו צו"ה וא"כ שז' נכנס הדבר בגדר מלוה כיון שלפי מצבו אי"א בענין אחר.
וזה ע"ד שארז"ל צ"י"ג ע"א דמעמא ללמוד תורה ולישא אשה וקו"י"ל כ"י יוסי שם אפילו בזמן שמואל ללמוד צ"י"י אפי"כ יואל ומעמא עמנו בעומאח חו"ל דלאו מכל אדם זוכה ללמוד, וה"כ לענין נשואי אשה ומכ"ע גופא לענין לאחא למקום חדש אפי"כ שגם שם מקום תורה יש להצדוק אס צ"י"ד יכולים לחייבו שהלה יעטין פענה הני"ל שלא בכל מקום זוכה אדם ללמוד תורה ולהתנהג עפ"ה"ת, והרי אמרו בכתובות ק"י"א ע"א דכ"ס שאסור לאחא מלאי לחו"ל כן אסור מבבל לשאר ארצות ואפי"כ מבבל לבבל אס במקום הראשון קבועה יסובות יותר יע"ש צ"ש"י וצ"מ"ג"ס ולחיי"מ סופ"ה מה"ל מלכים, וא"כ שז' חין לנו פלם צדיקו להכריע איזה נקרא די מחסורו צמתת ואיזה לא, ואמנם רע עליו למעשה שיש הרבה מקרים של מצוות ונתגלה שהוא לנורך מותרות לגמרי, והוא בגדר רמאות וע"י וכו"י"כ אמרו בכתובות ס"ח ע"א צו"ה ונחזיק טובה לרמאין שאגמלא הם היינו חוטאין בכל יום שנאמר יקרא עליך וגו' יע"ש צ"ש"י ד"ה היינו, והיינו שהיינו נענשין על מניעת האדקה.

וע"כ אומר צ"ה להלכה דוכי דבזה חין ספק דגם מו שאינו נלך לצדיות צמוותויו כגון שיש לו משכורת קבועה מ"מ חינו מספיק כלל לקנות או לשבור דירה וע"י"כ נלך לצדיות דנחשב עני לאותו דבר כאשר כתבתי בעניי צ"ה"ת שז"ע הלוי יו"ד סי קכ"ה בהגהות ש"י"ע סי רנ"ג ס"ב, וא"כ מותר לתת לו מכספי מעשר כספים גם להנוהגים כדעת הסוברים דמעשר כספים לעניים דוקא מ"מ כל מקרה יתן לשפיט דעת הנותן ע"פ מש"כ למעלה אס הוא בגדר עני צמתת, ואס הוא חושש שאינו מלוה גמורה יש לו שאר ענינים שהם מלוה גמורה בלי ספק יתח אס הספק ויאחז את הודאי, וע"כ"פ יתן שם עיקר נתינותו, וצ"ה אכיים הפעם ועל שאר שאלותיו כשירחיב ה'.

העוב זמני. ע"ע ח"ה סי קל"ד. ח"ט סי ר"ב ע"ע ח"י סי ר"ג
 הרני דו"ש"ת צאהבה בלוג"ח — מפנה לרחמי ה'

סימן קלא

ע"י חשון תשל"ז לפ"ק.
 כבוד ידידי הדגול הרב הגאון הדיקן צנש"ק המפורסם ריכ"ה צר ריכ"ה כש"ת ר'
שלום יחזקאל שרגא הברשטם שליט"א,
 האדמו"ר ז"ע שז"ב — צרוקלין י"י.
 אחדש"ה"ע ו"ש"ת צאה"ר,
ראשית דבר צרכה מז"ע לשידוכין של צנו המופלג.
וע"ד השאלות א' בענין א' שפיצד למוהל ובכרית ה' לריך להתקיים צמועדו צו"ם ר' והמוהל אמר

שבת הלוי - ד: ואזנר, שמואל בן יוסף צבי הלוי <<6>(1) עמוד 178 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יתר עיון: שו"ת שבת הלוי ח"ד סימן קל
 גבאי הצדקה הוא כדיון ופוסק על המקבלים, ע"כ יש ליתן צדקה דוקא לקופה שהמונים יודעים שהם נאמנים לבריות, וגם יודעים הלכות צדקה, וגם נבונים בעניני העניים שלא תהי' רמאות בדבר.

Further lyun: The trustees of a charity fund are akin to Dayanim empowered to make decisions regarding the disbursements. Consequently, they must be trustworthy, knowledgeable in the laws of Tzedaka, and have a general understanding of the true needs of people.

ו ונותן לו מתנה. דכיון שעדיין לא העני לגמרי אינו מתבייש, (ב) משכר הנותן. כן הוא צגמרא [צגא צמרא ט, א] גדול המעשה שכן דרך האוהבים לתת מתנה זה לזה, צ"י [עמוד ל ד"ה ומ"ש מעלה]: וזמר מן העושה, ואין פירושו ששכרו יומר מן העושה על ידי כפייה, ז או עושה שותפות. והוא עדיף מהמלוה, כדלמא צ"ס [שגמ סג, א]. וכח צ"י [שס] הטעם, מפני שהמלוה מעות לחצירו בלא ריות, הלוה צו, שהוא נהנה מתצירו צדנר שאין תצירו נהנה כלל, אצל בעושה שותפות אינו צו כלל, מאחר ששניהן נהנין: ח נאמן בו. עיין לקמן ריש סימן רנ"ו: ט שיתן לו בעצב. והיינו שזר לו צנחיתו אצל עכ"פ אינו מראה לו פנים וזעפות, דאס

ט. ממירא דרבי יתק לעיל ומדמא משלי [פיק טו] על פסוק טוב ארומה יקן [משלי טו, יז]: י. מירא דרבי אלעזר גדול המעשה וכו' שס צגצא צמרא [ע"פ]: יא. עד טוף טע"ף י"ד טור [עמוד ל] צס הרמב"ם פרק י מהלכות ממנות עינים [הלכה ז-טו]: יב. גס הסמ"ג [ש"ד, א] האריך לצר חיוב מלוה זו מן המורה: יג. מירא דרבי אבא אמר ריש לקיש גדול המלוה וכו', שגמ דף ס"ג ע"א: יד. מירא דרבי חייה בר אבא (ו) רבי יוחנן רמי וכו' [צגא צמרא י, א]: טו. מצרייתא דרבי אלעזר בן יעקב וכדמפרש שס צגמרא ע"כ [וחוספות ד"ה אלא]: טז. כמר עוקבא שס וצנחיתו דף ס"ז ע"ב: ז. כרבי אבא על שס: יח. מכלן עד סוף סעיף י"ג שס צנחיתו [הלכה יג-ד] ופשוט הוא:

ו [ח] שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו מעלה הגדולה שאין למעלה ממנה י המחזיק ביד ישראל המך (ג) ונותן לו (ד) מתנה י או הלואה ז או עושה [עמו] ח (ו) שותפות או מציא לו מלאכה כדי לחזק ידו שלא יצטרך לבריות ולא ישאל ועל זה נאמר [ויקרא כה, לה] והחזקת בו:

ז [ט] פחות מזה הנותן צדקה לעני ולא ידע למי יתן ולא ידע העני ממי מקבל וקרוב לזה הנותן לקופה של צדקה י ולא יתן אדם לקופה של צדקה אלא אם בן יודע שהממונה עליה ח [נאמן ויודע לנהוג בה כשורה]: ח [יא] פחות מזה י שידע הנותן למי נותן ולא ידע העני ממי לוקח כגון גדולי החכמים שהיו חולכים בסתר ומשליכים המעות כפתחי העניים [ב] וכזה ראוי לעשות ומעלה טובה היא אם אין הממונים על הצדקה נהגים כשורה: ט פחות מזה י שידע העני ממי נותן ולא ידע הנותן למי נותן כגון החכמים שהיו צוררים המעות בסדיניהם ומשליכים אותם לאחוריהם ובאים העניים ונוטלים כדי [א] שלא יהיה להם בוש:

י [ג] פחות מזה שיתן לעני בידו קודם שישאל: יא [ד] פחות מזה שיתן לו כראוי אחר שישאל: יב [ט] פחות מזה שיתן לו פחות מהראוי בסבר פנים יפות: יג [טז] פחות מזה ט שיתן לו [ב] בעצב: הגה [א] [י] ועל כל פנים לא יתפאר האדם צדקה שנותן ואס מתפאר לא דיו שאינו ערך לחם למהריק"ש

סוף סעיף ד [אלא שאין ידו משגת]. ואסור להחזירו ריקס אפילו אין נותן לו כי אס גרוגרת אמת:

ביאור הגר"א

חשאים במקדש כך היה בכל עיר כו'. ובספרי [פרשת ראה פיסקא קין], לו [דברים טו, י], בינו לבינו, מכאן אמרו לשכת כו'. ומה שכתב וקרוב כו', בכבא בתרא יי [ע"א] ואיזו היא כו', נותנה [כו'], ואלא כו': [י] נאמן בו, עיין תוספות שם ד"ה אלא כו': [יא] [נסיף הן פחות כו' נסיף הן פחות כו'. שס] כמר עוקבא ורבי אבא, ומכל מקום דמר עוקבא עדיף, שאין מחבוש כלל: [יב] [נסיף הן זכוח כו' אם אין כו'. כמו שכתוב בכבא בתרא שם, רבי אליעזר בן יעקב אומר לא יתן כו', כי קאמרינן כו': [יג] [נסיף הן פחות כו'. שבת קנ"א ב', אמר לה רבי חייא לדביתהו כו': [יד] [נסיף הן פחות כו'. כמו שכתוב ריש סימן רנ"ו: [טו] [נסיף הן פחות כו'. כמו שכתוב לעיל סעיף ג': [טז] [נסיף הן פחות כו'. שאף כחאי גוונא, מכל מקום צדקה הוא, ממה שכתוב [סימן רמח סעיף א] כופין על הצדקה וירודין לנכסיו כו'. ועיין בבא בתרא ט' א' עכשו שאין בית המקדש קיים כו', ואע"פ כן כו'. ולא דמי למה שכתוב לעיל סעיף ג' ואם כו'. ועיין ש"ך [סיק טו]: [יז] [נהגין וע"כ כ"פ פנים כו'. כמו שכתוב שם [בבא בתרא] י' ב', נענה רבן גמליאל ואמר צדקה כו':

[ליקוט] צריך כו' ואם כו'. אבות דרבי נתן סוף פרק י"ג והוי מקבל כו' (מאד [מלמד] כו' ע"כ): [י] [נסיף הן אם שא"כ כו'. [ספרי] שם [פיסקא קין] כי בגלל הדבר כו' [דברים טו, י] אמר ליתן ונתן, ונתנין לו שכר אמירה ושכר מעשה כו', לא אמר ליתן ולא אמר לאתריה תנו, אבל סת לו בדברים טובים, מנין שנותנין לו שכר על כך, הלמוד לומר כי בגלל הדבר הזה יברכך כו'. וכן הוא בתוספתא סוף פאה [פ"ד הלכה י] ובבבא בתרא שם [ט, ב] הנותן כו' והמפייסו כו'. ועיין תוספות שם ד"ה והמפייסו כו': [ליקוט] אם שא"כ כו'. שם [צנחית דרבי נתן הנ"ל] אבל המקבל כו'. ובספרי [שם] ותוספתא דפאה [שם] אמר כו' (ע"כ): [ח] [נסיף הן שמונה כו' המחזיק כו'. כמו שכתוב בתורת כהנים [פרשת בהר פרשת ה הלכה א] וכי ימוך אחיך כו' ויקרא כה, לה] אל תניתהו שירד, למה הדבר דומה למשוש שעל גבי החמור, עודה במקומו, אחד אוהו בר ומעמידו. נפל לארץ, חמשה כו'. ובשבת ס"ג א' גדול כו' ומטיל כו'. וזה שכתב [הש"ר] או כו' או כו': [ט] [נסיף הן פחות כו' וקרוב כו'. ר"ל שיתן בלשכת חשאים, בפרק ה' דשקלים [משנה ה] ובתוספתא שם [פ"ב הלכה טו] כשם שהיה לשכת

ציונים לרמ"א
עם ציונים מדהש"ך
ד לשון הטור לקמן סימן ר"ז [עמוד ל] בשם הרמב"ם [ממנות עינים ז]:
ה ט"ז [ששן קטב ר, ב] מביאו ב"י סימן רמ"ז [עמוד כה ד"ה כפס הסמ"ג]:

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 297 יז יו"ד ח (רג - רסט) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

The other levels of Tzedaka in descending order: 2. The giver doesn't know the receiver and vice versa, e.g. a public charity fund [with trustworthy management]. 3. The receiver doesn't know who gave it. 4. The giver doesn't know who received it. 5. One who gives without being asked. 6. One who gives properly when asked. 7. One who gives less than he should but is happy to do so. 8. One who gives with discontent [See Shach that this refers to internal discontent. If one expresses displeasure while giving he has forfeited his reward for the mitzvah altogether, see below.]

שו"ע יו"ד סימן רמט סעיף ז-יג שאר מדרגות הצדקה הם: ב', אם אינו יודע מי המקבל והעני אינו יודע מי הנותן, כגון קופה של צדקה [עם פקידים נאמנים]. ג. הנותן יודע ולא המקבל. ד. המקבל יודע ולא הנותן. ה. נותן לעני קודם שמבקש ממנו. ו. נותן כראוי אחר ששאל. ז. נותן פחות מהראוי אבל בסבר פנים יפות. ח. נותן בעצבות, והיינו שמתעצב בלב, דאילו מראה לו פנים וזעפות הפסיד זכותו, ע' לקמן.

רמב"א (א) רק יתנו לעניים. וכל שכן לפרוע זהם מסיס דאסור, אע"ג דאיתא בפרק קמח דבבא בתרא [ט, א] שאפילו מה שאומות העולם נוטלין צורוע נחשב לצדקה, מכל מקום מיקרי זה פורע חובו מן הצדקה. מדע, דהא גם צמה שאדם זן בניו הקטנים אמרינן בפרק נערה שנחפתתה [בבבבב, א] דהוה בכלל (עושי) [בבבבב, א] דהוה בכל עמ [מהללס קו, ג], וכי סלקא דעתך שיוציא אדם מעשר שלו לזון בניו הקטנים. ולענין לקנות מצות צבית הכנסת צמעות מעשר, נראה לי דאם בשעת קניית המצות הוה דעתו על זה שרי, דהא המעות לצדקה אזיל, ואף שהוא נהנה צמה שמכבד לקרות אחריס לסקר תורה אין זה אסור, שהרי

יכולת לפרנסם ממקום אחר, דהוה הוה צדקה, כדלקמן סימן רנ"א סעיף ג': ד משלישית השק"ץ. והוא שחזק אוקיא של כסף, טור [עמוד ל]. והיינו לפי מה שכתב לקמן ריש סימן ש"ה דחמשה שקלים היינו שמי אוקיות וחצי לרש"י [בבבבב, מט, ב ד"ה מנה]. ולפי מה שכתב הר"ב שם [סעיף א] שהוא ערך שני זהובים רייני"ש (וכתב בהגהת דרישה [ד] דהיינו חמשה זהובים בזמן הזה), אם כן השקל הוא שליש רייני"ש טאליר והיינו זהוב פוליש, ואם כן טיוב הצדקה הוא עשרה גדולים פוליש. ועל כן נהגו בארצות האלו שהגבאי צדקה הולך צבית הכנסת שני וחמישי לגבות מעות צדקה מכל אחד ואחד, ואפילו נותן מהפחות שבמטבעות הוא נותן יותר משלישית השקל לשנה, ומנהג נכון הוא. ואע"ג דבארצות חיים של הרא"ש [יום השבת אות ב] הנדפס בסוף הסדורים כתב סימן בכל סוף שנה זהוב וחצי, היינו למדת חסידות, אבל מדינת אין חייב אלא בשלישית השקל לכל השנה, כדמשמע בש"ס [בבבב בתרא ט, א] ופוסקים: דה מפסיד זכותו. אפילו נתן לו הרבה, ועובר על ולא ירע לצבך גו' [דברים טו, י], סמ"ג [עשין קסב, רמ, ב]:

(*) פירוש, שנלאו הכי מחויב על כל פנים לעשות מצוה זו ורובה לפטור ממנה במעשר, אינו ראוי. אבל אי רוצה לעשות צו מצוה שאינו כבר מחויב, ראוי: 1. מימרא דרב אפי צבא בבבבב דף ט' ע"א ומימי לה מקרא [בבבב, ג, ג]: 2. לשון הרמב"ם בפרק י' מהלכות מתנות עניים [הלכה ד"ה] ממממרא דרבי יצחק הנותן פרוטה לעני וכי' שם ע"ב: 3. לשון הטור [עמוד ל] וכן כתב הסמ"ג [עשין קסב, רמ, ב]:

בכל מעשר יש טובה הנאה לצעלים. מה שאין כן אם בשעת קניית המצות לא נחכוין ליתן ממעשר ואחר כך רוצה לפרוע ממעשר, הוה ליה כפורע חובו ממעשר, כן נראה לי צוה. וכתב דרישה [אות א ד"ה אשר] בשם תשובת מהר"ר מנחם [הוצא בהגהות מהרש"ל לטור סימן רמז] שמתר ליתן מן המעשר להיות צעל צבית או להכניס חתן לחופה או לקנות ספרים ללמוד זהם ולהשאילן לאחרים ללמוד זהם אם לא היה יכולת צידו ולא היה עושה המצוה, עכ"ל. ונראה לי דכשקונה צעדו ספר צריך לכתוב עליו שזהו מן המעשר, למען ידעו בניו דבר זה ולא יחזיקוהו להם:

הוא נותן יותר משלישית השקל לשנה, ומנהג נכון הוא. ואע"ג דבארצות חיים של הרא"ש [יום השבת אות ב] הנדפס בסוף הסדורים כתב סימן בכל סוף שנה זהוב וחצי, היינו למדת חסידות, אבל מדינת אין חייב אלא בשלישית השקל לכל השנה, כדמשמע בש"ס [בבבב בתרא ט, א] ופוסקים: דה מפסיד זכותו. אפילו נתן לו הרבה, ועובר על ולא ירע לצבך גו' [דברים טו, י], סמ"ג [עשין קסב, רמ, ב]:

הגהות והערות

[א] לפינו הוא בגוף המצוה: [ב] כך כתב הש"ך סימן זה ס"ק א' ע"פ דברי הגהת דרישה בפרשה שם אות ב. ועיין סמ"ע לבעל הדרישה חו"מ סימן פח ס"ק ב, ובדרישה אה"ע סימן עז אות ד מענין זה:

הגהות רעק"א

(ב) (ש"י ש"ק א) היה דעתו ע"ז זה שרי. ובש"ל דף רס"ב [מסכת מגילה סוף עין צדקה ומעשר] כתב דמכל מקום אם הוא מוסיק ליתן יותר מחצירו, אינו יכול ליתן ממעשר שלו רק כשיעור מה שהוסיק, אבל לא כפי מה שרצה גם חצירו ליתן, דהא צוה לא היעיל לקופה של צדקה כלום:

ביאור הגר"א

[ד] [פס"ק ג] צריך כו'. כמו שכתוב בסוף כתובות [קיא, ב] טוב המלבין כו', וכמו שכתוב (משלי ט"ו פסוק יז) טוב ארוחת ירק כו', וכמו שכתוב בשוחר טוב שם: [ג] ואם נתנה כו'. שעובר משום ולא ירע לבבך וכו' [דברים טו, י]. ובספרי [פרשת ראה פסוקא קטז] לא תאמץ כו' [שם, ז] יש בן אדם שמצטער כו':

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< עמוד מס 296 יז יו"ד ח (רג - רסט) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

Charity must be given with a joyous countenance, expressing empathy and words of comfort toward the recipient. On the other hand, if one conveys annoyance and irritability he has squandered his reward even if he does give.

שו"ע יו"ד סימן רמט סעיף ג', ש"ך סק"ה צריך ליתן צדקה בסבר פנים יפות, ואם נתן בפנים זועפות הפסיד מצות צדקה אפילו נתן לו ממון הרבה, וגם עבר אלאו דלא ירע לבבך.

דמייתי קרא דריש ליה ברישא בלימוד התורה. איש תככים, פי' איש בינוני. מלשון תוך, שהוא ממוצע בין העני ובין העשיר, וכן ת"ו גברא מצעיא. זה ששונה סדר בו. איש תככים פרשי' כינונים שיוודע סדר או כ' סדרים. מאיר עיני שניהם ה'.

ה' רש, זהו רש בתורה, ואיש תככים, זה ששונה סדר או שני סדרים. עמד רש עם איש תככים, אמר לו השגיגי פרק אחר, והשנהו. מאיר עיני שניהם ה', קנו העולם הזה והעולם הבא. עשיר ורש נפגשו, עשיר בתורה, רש עשיר השגיגי פרק אחר ולא השנהו, אמר לו מה אגא בעי מיתב ומתניתך במשקין או במאימתי, קרי ותני עם דכותך. עשה כלם ה', מי שעשה לזה חכם יכול לעשותו טפש, ומי שעשה לזה טפש יכול לעשותו חכם. דבר אחר, רש, זה שהוא רש בתככים, ואיש תככים, זה שהוא עשה בפעולה. עמד רש עם איש תככים, אמר לו תן לי מצנה, ונתן לו. מאיר עיני שניהם ה', זה קנה חיי שעה וזה קנה חיי העולם הבא. עשיר ורש, עשיר זה שעשיר בתככים, ורש זה שעשיר בתככים. עמד רש עם העשיר, אמר לו תן לי מצנה, ולא נתן לו. עשה כלם ה', מי שעשה זה עני יכול לעשותו עשיר, ומי שעשה לזה עשיר יכול לעשותו אזיל לעי ונגס, חמי שקיין, חמי פרעין, חמי פרסון, חמי קפרן. אמר לו הקדוש ברוך הוא לא דיך שלא נתת לו משלך מאומה, אלא במה שנתתי לו אתה מקניס לו עין רעה. לפיכך והוליד בן ואין בידו מאומה, מן כל מה דהנה ליה לא ישפק לבריה ונסיב מומא לנפשיה. לפיכך משה מזהיר את ישראל וכי זמוף אחיד.

אמרי יושר
ד חמי שקיין. זהו והחוקת בו בתמיה שתאמר הלא נבור הוא יעשה ויאכל וכן דרשו לקמיה ואבד העושר ההוא בשביל ענייה ותשובה רעה.

ליקוטים

זהו רש בתורה בו, דאם בפשוטו מהו ענין הפנישה ומאי עושה שניהם ה', ולכן דרש על העשיר בתורה ועל הרש אם יפגשו יחד שהעשיר לומר לרש אז מאיר עיני שניהם ה' כלומר מאיר אותם בשני עולמות יחד כי ע"י לימוד התורה זוכה לעוה"ב ועל הטבת לחיבורו זוכה לעוה"ז ג"כ (אשד הנחלים). עשיר בתורה רש בתורה, איכא למידיק אסאי גבי המקיס המצה נקט מילתיה ברש ובנוני וגבי המסאן במצה נקט מילתיה ברש ועשיר וי"ל דאורחא דמלתא נקט דמי שהוא בינוני לא יקשה בעיניו ללמד את המפגש אבל מי שהוא חכם קשה בעיניו ללמד הפפש שמתעסק בלימוד קל א"ו בני לאשמועינן הלא מכנייא בעוה"ב אפילו בעוה"ז יש להם שבר ועגש ולחכי בשכר נקט איש תככים שאפילו בעוה"ב יש לו הנאה שמתחכם מאד שהיה צריך ללמוד והקביה מלמדו כדלעיל אבל מי שהוא חכם גדול אין לו כל כך הנאה בעוה"ז ובעגש נקט עשיר דעוה"ז דהוי חכם גדול ישבח תלמדו בעוה"ז ולא יבטח בתוכחתו ואין צורך לומר מי שהוא בינוני ולמאי דמפרש בסמוך קראי בתככים י"ל דבשכר נקט מילתיה בנינוני דפסיקא מילתיה שיזכה אבלי העשיר אפשר שאפילו שיתן לו לא יזכה כולי האי אי לא יהיב ליה כפי כחו כדאמר בפרק מצאת האשה גבי קרימון כדדחה ליה למקדב ולא עבד וגבי עונש נקט מילתא בעשיר דפסיקא מילתיה דעונש יעניש בין דאית ליה ממון רב ולא יהיב מה שאין בן הבנוני ולא עניש כולי האי ועוד דרבותא אשמעינן שאף שהוא עשיר לא יבטח בעשירו שה' יביאנו לידי עניות (יפה תואר). מה אגא בעי בו, כאלו הוא איש תככים שמוכחו על מה שלא למדו ושוחק עליו ואינו רוצה ללמדו ועושה כולם ה' שיכול להפוך בארבעה מרוב תשוקתו כאחרית ישיג מאוייו והעשיר מרוב נאווהו לוסף עיוב לימודו וישמחה ועיין במ"ב ובבאור איש תככים בשם ר"ם דע דמים הוא מה שמפיים עושה כולם על עשיר ורש נפגשו. ונתן לו מאיר בו, כלומר ששכב ה' ביה שיתן לו בכדי להחיותו בעוה"ז ולהו סיבב שיזכה בעבור זה בעוה"ב. ולא נתן לו, כי מלת עושה כולם הוא על שני פנים יחד ועושה כולם הן לטוב אם תתן לו הן למוטב יכול להפך עליך הנהגה כי כולם ביד ה'. לפיכך בו, זהו וחי עמך. כי גם אתה הו' לפעמים תהיה מוכרח לזה (אשד הנחלים).

ואיש תככים נפגשו מאיר עיני שניהם ה' וכתוב עשיר ורש נפגשו עושה כולם ה' משמע עושה כרצונו את העשיר עני ואת העני עשיר שמקללם ולמה ע"כ דורש ומכריע שמי"ש תככים מלשון תוך ואמצע לא עני ולא עשיר שאינו מתגאה על העני ועושה חסד עמו כיכלתו ואז מאיר עיני שניהם ה' אך עשיר ורש שהעשיר מתגאה על העני ועשיר יענה עזות ואינו עושה חסד עמו אז עושה כולם ה'. במשקין, או במאימתי משקין בריש מועד קטן מאימתי הוא בריש ברכות ובריש תענית. שהוא רב בתככים. שמ"ד פ"י ל"א סימן י"ד וזה כפי פשוטו. תן לי מצנה. מצות צדקה כלשון חכמים נקראת מצות בלשון הפסוק נחמיה יו"ד ל"ג והעמדנו עלינו מצות לתת שלישית השקל לשנה וגו'. לפיכך והוליד בן, ור"ד ואבד העושר בענין רע ודורש לקמן סימן ז' בענין רע שהשיב לאותו עני חמי שקיין וכו' ועל זה כתוב בס"ד והוליד בן וכו'. ונסיב מומא לנפשיה. דורש מאומה מלשון מוס כמ"ש לעיל פ"י י"ז סימן ב' מאומה מומא וכמ"ש ילדים אשר אין בהם כל מאום בא וכן מאומה וצ"ע שהרי כתוב ומאומה אין בידו ואין אומר שלוקח מוס אך יתכן כוונת המדרש כמ"ש לעיל סוף פ"י ל"ב ואין להם מנחם ע"פ מ"ש ב"ר סוף פ"י ל"ח כל מקום שנאמר אין לה הוה לה וכן כאן ואין בידו מאום פירושו

בנכסים. עמד רש עם העשיר, אמר לו תן לי מצנה, ולא נתן לו. עשה כלם ה', מי שעשה זה עני יכול לעשותו עשיר, ומי שעשה לזה עשיר יכול לעשותו אזיל לעי ונגס, חמי שקיין, חמי פרעין, חמי פרסון, חמי קפרן. אמר לו הקדוש ברוך הוא לא דיך שלא נתת לו משלך מאומה, אלא במה שנתתי לו אתה מקניס לו עין רעה. לפיכך והוליד בן ואין בידו מאומה, מן כל מה דהנה ליה לא ישפק לבריה ונסיב מומא לנפשיה. לפיכך משה מזהיר את ישראל וכי זמוף אחיד.

מתנות כהונה

אזיל בו, למה אין אמה הולך ויגע במלאכה. ונגס, ואוכל ראה שוקיים שיש לך ראה כרעים ראה כרסון גרם וכן הוא לקמן ופי' בעל כרס ובעין גדול ולקמן בקהלת (ה' י'). לא גרם ליה. חמי קפרן. בעל כרס קופר הוא נשר גלגון ירושלמי והערון גרם קפרן ופי' זו ג"כ שמן ובעל כרס. ונסיב בו, פי' כל מה שיהיה לו לא יעמ לבנו ויקם מוס לעלמו ורש מאומה ג"כ לשון מוס כי הנחמ

חידושי הרד"ל

ד רש בתורה בו ששונה סדר בו, עיין (תמורה ס"ז).

חידושי הרש"י

דמלת לא מושך עצמו ואחר עמו ושיעורו ולא נסיב בו והוא פירושו על מש"כ שם ומאומה לא ישא בעמלו ומומא קיצור לשון הוא כמו (מלכים ב' ה') לקחתו מאתו מאומה לדרש"י שם הגירסא מומה ת"א ובלשון ירושלמי ורבות המצא כזה ורבות.

ליתר עיין

מדרש רבה <מהדורת וגשל> - ד מדרש רבה. תשס"א. עמוד מס 360הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יתר עיין: מדרש רבה ויקרא לך, ד יש לחיזרו מלאונות את העני שיש לו לעבוד ולפרנס את עצמו, והאומר דברים כאלו יכול להפסיד ע"ז את כל רכושו, ח"ו.

Further lyun: If one aggravates a pauper by telling him to get a job and support himself, Hashem will take away the entire fortune of the aggravator, leaving his progeny destitute.

החלק הדק שעליו השער, ואף רב האיי גאון כתב כך בתשובה², ובאמת חלק העצה הנקרא קלף סתם כותבין את התפילין במקום שהוא כנגד הזכר שהוא הפנים החלקים.

ומה שאמרתם שאין לכם אומן שידע לחלוק את העור לשנים, גררו את העור יפה יפה במקום השער כדי קליפה יפה, נמצא³ הקלף נשאר לעצמו שאין הקפדה שיחלק לשנים אלא שלא ישאר כל העור שלם דאז יהיה גויל, אפילו⁴ דבר שלא ניטל ממנו שופיין⁵ וכמו שאמרו זריש פרק קמא דבבא בתרא⁶ גויל אצני דלא משפיין, וגויל פסול לתפילין דתנא דבי מנשה⁷ כתבה על הנייר ועל המטלת פסולה על הקלף ועל הגויל ועל דוכוסטוס כשרה ואמרינן למאי אילימא למזוזה מזוזה אקלף מי כותבין אלא לאו תפילין ולטעמיה תפילין אגויל מי כותבין⁸, ומזוזה הוא דמכשרין ממחני⁹ פרק הקומץ¹⁰ הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף מזוזה על דוכוסטוס קלף במקום זכר דוכוסטוס במקום שער, ותניא התם שינה צוה וצוה פסול ומוקים לה דוקא בתפילין אבל מזוזה כשרה צוה וצוה שאין שינוי פסול צוה.

סימן תקפא

שאלת ראובן היה לו בית סמוך להיכל בית הכנסת¹ ועבדו הצבור בידו מחמת שהיו מקומות ישיבה הקדש שבבית הכנסת וצנה אותו בנין נאה ורצה לערב אותו עם בית הכנסת כדי להרחיב בית הכנסת ועבדו הצבור בידו מחמת שהיו מקומות ישיבה שם שירדו ממעלתם², אבל הסכימו כלם שיעשה כל אותו בית היכל, וכן עשה וצנאו משלו. וצא ראובן המקדיש לכתוב על פתח ההיכל שמו למען הזכיר שמו על מה שהקדיש ועבדו בידו קצת מן הצבור, הודיעני אם יכולין לעבד בידו מן הדין או לא.

תשובה איני רואה שיוכלו הצבור לעבד מן הדין ולא מן הראוי מכמה דדדין, כי המקדיש והצונה משלו לשמים מי מעבד על ידו מלהזכיר שמו בשלו ובהקדשו אין אדם מעבד בשל חבירו וצנכסיו על³ חבירו. ועוד דכמה מקומות צקהילות הקדש שנוהגין כן גם במקומו הוא כתוב צכותל ההיכל. וזו מדת חכמים היא ומדת וותיקין כדי ליתן שכר לעשות⁴ מצוה.

ומדת התורה היא שהיא כותבת ומפרסמת עושה מצוה, ואם התורה עשמה כן צריכין לנו להלך אחר מדותיה של תורה שהן דרכי נועם. הנה צהאלת יוסף שהלילו ראובן מיד אחיו כתב עליו הכתוב⁵ וישמע ראובן ויזילהו מידם, וכן בצעו שיתר פת וחומץ הכתיבו הכתוב⁶. וכן כמה גדולה מעשה הדקה ועשיית המצות שכתבו הנביאים בספר הנצואה. וכן פרסמו עליו ז"ל מדה זו צפי⁷ במדרש רות⁸ אמר שם ויצטו לה קלי קלול בשתי אצבעותיו, אמר רבי יצחק בר מריון צא הכתוב ללמדך שאם יהיה אדם עושה מצוה יעשנה בלב שלם שאלו היה יודע ראובן שהקב"ה מכתיב⁹ וישמע ראובן ויזילהו מידם צכתיו היה מוליכו אל אצו, ואלו היה יודע אהרן שהקב"ה מכתיב עליו¹⁰ והנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמת בלבו צתופים וצמחולות היה יוצא לקראתו, ואלו היה יודע צועו שהקב"ה מכתיב עליו ויצטו לה קלי ותאכל ותשבע ותותר עגלות פטומות היה מאכילה. רבי כהן ורבי יהושע דסכנין צשם רבי לוי לשעבר היה אדם עושה מצוה והנביא היה כותבה עכשו מי כותבה אליהו כותבה ומלך משיח והקב"ה חותם על ידיהם הדא הוא דכתיב¹¹ אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב בספר הזכרון¹² לפני ליראי ה' ולחושבי שמו. וצפרק יש נוחלין¹³ אמרו ציוסי בן יעזר כשהקדיש עליהם דינירי וכשמכר¹⁴ מרגלית למקדש בשלש עשרה עליות דינירי ונתנו הגוצרים שצעה והקדיש ששה הנותרים ועמדו¹⁵ שם עמדו וכתבו יוסי בן יעזר הקדיש אחת וצנו הקדיש שש, מכאן אתה למד שהיו נוהגין לכתוב כן שמות המקדישין לשמים להיות להם לזכרון טוב על מצות ולפתוח דלת לעושה מצוה.

סימן תקפב

שאלת הא דגרסינן פרק קמא דשבוות¹ שאני קטרת דקדושת דמים ופרש"י דקדוקו² ז"ל³ אין לה אלא קדושת דמים שלקחה מתרומת הלישכה אבל צכלי לא נתקדשה תקדיש⁴ קדושת הגוף דמכתשת שנשחקה צו לאו כלי שרת הוא, וקשיא לי עלה והא קטרת דבר הקרב לגבוה ע"ג מזבח ומאי שנא מתמידין דחשבינן להו קדושת הגוף. תשובה זו כולי עלמא היא דקטרת צעיא כלי ואינה קדושה קדושת הגוף עד שתתקדש צכלי, ולא נחלקו אלא

¹שו"ת הרשב"א <מכון ירושלים> עמוד מס 300 א אבן-אדרת, שלמה בן אברהם (רשב"א) הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

²שו"ת הרשב"א <מכון ירושלים> עמוד מס 300 א אבן-אדרת, שלמה בן אברהם (רשב"א) הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

One who donates an object or building to the public may inscribe his name upon it as a remembrance. It is even praiseworthy to do so if it will cause others to give as well, and this is why the Torah publicizes people who acted in ways that were praiseworthy.

שו"ת רשב"א חלק א' סימן תקפא
מי שניבד חפץ או בנין בעד הציבור, מותר לו לכתוב שמו עליו לזכרון, וגם ראוי לעשות כן כדי לפתוח דלת לעושי מצוה, וכך היא דרך התורה שמפרסמת עושי מצוה והמתנדבים בעם.

באר הגולה
עני ציונים מהש"ך

ט. ממיראל דרבי יצחק
לעיל וממיראל שמיני פסק
[טו] על פסקו טוב ארוחה
ירק [משלי טו, יז]:
י. ממיראל דרבי אלעזר
גדול המעשה וכו' שם
צבצב צמרא [ע"ב]:
יא. עד טוף טעיה יד טור
[עמוד לן] בשם הרמב"ם
פרק י' מהלכות מתנות
עניים [הלכה ז - טו]:
יב. גם הפס"ג [שם ח, לו] אף
האריך לצלח חוב מצוה
זו מן הסוטה:
יג. ממיראל דרבי אבא
אמר ריש לקיש גדול
המלוה וכו', שם טז דף
ס"ג ע"ב:
יד. ממיראל דרבי חייא בר
אבא (ו) רבי יוחנן רמי
וכו' [צבצב צמרא י, לו]:
טו. מצרימאל דרבי
אליעזר בן יעקב
וכדמפרש שם צבצב
ע"ב [ומוספת ד"ה אלא]:
טז. כמר עוקבא שם
וצמנות דף ס"ז ע"ב:
יז. כרבי אבא שם וטס:
יח. מלאן עד סוף סעוף
י"ג שם צבצב"ס [הלכה
יז - ד] ופשוט הוא:

ו ונותן לו מתנה. לכיון שעדיין לא העני לגמרי אינו מחייב, שכן דרך האוהבים לתת מתנה זה לזה, צ"י [עמוד ל ד"ה ומ"ש מעלה]:
ז או עושה שותפות. והוא עדיף מהמלוה, כדליתא צ"ס [שם סג, לו]. וכח צ"י [שם] הטעם, מפני שהמלוה מעות לחצירו בלא ריוח, הלוה צ"ס, שהוא נהנה מחצירו צדצר שאין חצירו נהנה כלל, אבל בעושה שותפות אינו צ"ס כלל, מאחר ששניהן נהנים:
ח נאמן בו. עיין לקמן ריש סימן רנ"ו: ט שיתן לו בעצב. והיינו שזר לו צמנימו אבל עכ"פ אינו מראה לו פנים זועפות, דאם

ד [ט] אם שאל לו העני ואין לו מה יתן לו לא יגער בו ויגביה קולו עליו אלא יפייסנו בדברים ויראה לבו הטוב שרצונו ליתן לו אלא שאין ידו משגת: הגה (ז) ואסור להחזיר העני השאל ריקס אפילו אין נותנין לו רק גרוגרת אחת שנאמר [מהל"ס עה, כה] אל ישוּב דך נכלס:
ה י אם יבול לעשות לאחרים שיתנו שכרו (ח) גדול (ב) משכר הנותן:

ו [טז] שמונה מעלות יש בצדקה זו למעלה מזו מעלה הגדולה שאין למעלה ממנה י' המחזיק ביד ישראל המך (ג) ו ונותן לו (ו) מתנה י' או הלואה ז או עושה [עמו] י' (ז) שותפות או מציא לו מלאכה כדי לחזק ידו שלא יצטרך לבריות ולא ישאל ועל זה נאמר [ויקרא כה, לה] והחזקת בו:

ז [טז] פחות מזה הנותן צדקה לעני ולא ידע למי יתן ולא ידע העני ממי מקבל וקרוב לזה הנותן לקופה של צדקה י' ולא יתן אדם לקופה של צדקה אלא אם כן יודע שהממונה עליה ח [טז] נאמן ויודע לנהוג בה כשורה:
ח [יא] פחות מזה י' שיודע הנותן למי נותן ולא ידע העני ממי לוקח כגון גדולי החכמים שהיו הולכים בסתר ומשליכים המעות בפתחי העניים [יב] וכוה ראוי לעשות ומעלה טובה היא אם אין הממונים על הצדקה נוהגים כשורה:
ט פחות מזה י' שיודע העני ממי נותן ולא ידע הנותן למי נותן כגון החכמים שהיו צוררים המעות בסריניהם ומשליכים אותם לאחוריהם ובאים העניים ונוטלים כדי [יג] שלא יהיה להם בושה:

י [יג] פחות מזה שיתן לעני בידו קודם שישאל:
יא [יד] פחות מזה שיתן לו כראוי אחר שישאל:
יב [טז] פחות מזה שיתן לו פחות מהראוי ככבר פנים יפות:
יג [טז] פחות מזה ט שיתן לו (ח) בעצב: הגה י' [יז] ועל כל פנים לא יתפאר האדם בצדקה שנותן ואם מתפאר לא לוי שאינו ערך לחם למהריק"ש

סוף פסוק ד [אלא שאין ידו משגת]. ואסור להחזיר ריקס אפילו אין נותן לו כי אם גרוגרת אחת:

ביאור הגר"א

חשאים במקדיש כך היה בכל עיר כו'. ובספרי [פרשת ראה פסקא קין], לו [דברים טו, יז]. בינו לבינו, מכאן אמרו לשכת כו'. ומה שכתב וקרוב כו', בבבא בתרא י' [ע"א"ב] ואיזו היא כו', נותנה [כו'], ואלא כו': [י] נאמן בו. עיין תוספות שם ד"ה אלא כו': [יא] [פס"ה ח] פחות בו [פס"ה טו] פחות בו. [שם] כמר עוקבא ורבי אבא, ומכל מקום דמר עוקבא עדיף, שאין מתבושש כלל: [יב] [פס"ה ח] וכוה כו' אם אין כו'. כמו שכתוב בבבא בתרא שם, רבי אליעזר בן יעקב אומר לא יתן כו', כי קאמרינן כו': [יג] [פס"ה יז] פחות בו. שבת קנ"א ב', אמר לה רבי חייא לדביתהו כו': [יד] [פס"ה יא] פחות בו. כמו שכתוב ריש סימן ר"ג: [טו] [פס"ה יב] פחות בו. כמו שכתוב לעיל סעוף ג': [טז] [פס"ה יג] פחות בו. שאף כהאי גוונא, מכל מקום צדקה הוא, ממה שכתוב [סימן רמח סעוף א] כופין על הצדקה ויורדין לנכסיו כו'. ועיין בבא בתרא ט' א' עכשיו שאין בית המקדש קיים כו', ואע"פ כן כו'. ולא דמי למה שכתוב לעיל סעוף ג' ואם כו'. ועיין ש"ך [סיק טז]: [יז] [נהגה] ועל כל פנים כו'. כמו שכתוב שם [נבא בתרא] י' ב', נענה רבן גמליאל ואמר צדקה כו':

[ליקוט] צריך כו' ואם כו'. אבות דרבי נתן סוף פרק י"ג והוי מקבל כו' (מאד) [מלמד] כו' (ע"כ): [יז] [פס"ה ד] אם שאל כו'. [ספרי] שם [פסקא קין] כי בגלל הדבר כו' [דברים טו, יז] אמר ליתן ונתן, נותנין לו שכר אמירה ושכר מעשה כו', לא אמר ליתן ולא אמר לאחרים תנו, אבל סח לו בדברים טובים, מנין שנותנין לו שכר על כך, תלמוד לומר כי בגלל הדבר הזה יברכך כו'. וכן הוא בתוספתא סוף פאה [פ"ד הלכה יז] ובבבא בתרא שם [ט, טז] הנותן כו' והמפייסו כו'. ועיין תוספות שם ד"ה והמפייסו כו': [ליקוט] אם שאל כו'. שם [באבות דרבי נתן הנ"ל] אבל המקבל כו'. ובספרי [שם] ותוספתא דתאה [שם] אמר כו' (ע"כ): [יז] [פס"ה ז] שמונה כו' המחזיק כו'. כמו שכתוב בתורת כהנים [פרשת בהר פישתא ה הלכה א] וכי ימוך אחיך כו' ויקרא כה, לה] אל תניתהו שירד, למה הדבר דומה למשוי שעל גבי התמור, עודהו במקומו, אחד אוהו בו ומעמידו. נפל לארץ, חמשה כו'. ובשבת ס"ג א' גדול כו' ומטיל כו'. וזה שכתב [הש"ע] או כו' או כו': [ט] [פס"ה ז] פחות בו וקרוב כו'. ר"ל שיתן בלשכת חשאים, בפרק ה' דשקלים [משנה ז] ובתוספתא שם [פ"ב הלכה טז] כשם שהיה לשכת

שלחן ערוך השלם >מהדורת פריעדמאן< עמוד מס 297 יז יו"ד ח (רג - רסט) קארו, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

One must not boast of his acts of charity. If he does, he will be punished for his actions. However, it permitted and correct for a donor to inscribe his name upon items that he has donated. Taz explains this as a way of ensuring the money will not be funneled elsewhere, but Shach cites the Rashba that it is intended as a remembrance for the donor and to encourage others to give. While a donor has the right to inscribe his name, a fundraiser does not, even if he exerted effort on the project.

רמ"א י' א"ד סימן רמט סעוף יג, ט"ו ונקח"כ שם, פ"ת סק"ג לא יתפאר אדם בנתינת הצדקה שלו, ואם מתפאר ח"ו הפסיד שכרו. אולם אם הקדיש דבר מותר לכתוב שמו עליו, וכן ראוי לעשות. ובט"ו חידש טעם שע"ז לא ישנו הציבור לדבר אחר, אבל הש"ך בנקודות הכסף דחה שמהרשב"א מבואר הטעם שהוא להיות לו לזכרון טוב ולפתוח דלת לעושי מצוה. ע' בפתחי תשובה דדוקא התורם יש לו זכות לכתוב שמו על הדבר, אבל לא המקבץ את הכסף מאחרים אע"ג שטרחה בוה.

עיקר, דהא חשיב כאן הדרך המעולה יותר, ונותן לו מתנה הוא דרך שאינה מעולה (כן כתב) [גל כן ק"א], כמו שכתוב אחר כך. וביי [שם ד"ה וכתב] פירש (שאלון) [שקיון] שלא העני לגמרי אינו מתנייש כל כך, והוא דמוק, ולפי גירסת הטור אחי שפיר דהכי קאמר, דנתינת המתנה בזמן היותה מועיל

שיהיה נזכר אחר כך, יהיה קודם שהעני לגמרי, על כן אמר המתנה כה"ל הידיעה: (ד) וראוי לעשות כן. [א] נראה הטעם דנפקא מינה מזה שאז לא יוכלו הנזכר לשנות אותו דבר למידי אחרת, וכמו שכתב רמ"א סימן קנ"ט סעיף ג': (ה) והמהני לעשותיהם. צהלכות ויס הפסידים סימן מרכ"א

הב"ל צ"י [עמוד מו ד"ה וכתב הרוקח] בשם הרוקח [סימן ר"ח] הטעם משום שהוא ימנעך בזמן לצנות אם היה אותו המת צמיים היה נותן דקה אם היה לו ממנו כו', אבל אם נותן בעצור רשע אינו מועיל כו', עכ"ל: ר"ג (א) אב"א אין היחיד כו'. נמשך אחר הב"י [עמוד לד ד"ה ומ"ש] שחולק על הטור [עמוד לה]

מקבל שכן אלא אפילו מענישין אותו עליה [י"ד] ומכל מקום [כ] מי שמקדיש דבר לדקה מותר לו (ה) שיכתוב שמו עליו שיהא לו לזכרון י"ד (ד) (ו) ולאוי לעשות כן: יד טוב ליתן פרוטה י (ו) לעני קודם כל תפלה שנאמר [תהלים י"ז, טו] אני בצדק אחזה פניך: מו [י"ט] ג בבאי צדקה שיש בידם מעות צדקה ישיאו בהם י"א (א) בתולות עניות שאין צדקה גדולה מו: מז [כ] יש מי שאומר שמצות בית הכנסת עדיפה ממצות צדקה ומצות צדקה לנערים ללמוד תורה או לחולים עניים עדיף ממצות בית הכנסת: הגה [כ"ב] מה שנהגין לפסוק דקה יב עבור מהם בשעת הזכרת נשמות מנהג ומיקין הוא (ה) ומנהי (ב) לנשמותיהם:

סימן רג

כמה ראוי ליתן לכל אחד ואחד. וכו' ה' סעיפים:

א כמה נותנין לעני די מחסורו אשר יחסר לו [דברים טו, ח] ביצר אם היה רעב יאבילתו היה צריך לכסות יבסחו אין לו כלי בית קונה לו כלי בית ואפילו אם היה רבוי לרכוב על סוס ועבר לרוץ לפניו כשהיה עשיר והעני קונים לו סוס ועבר [א] ובן לבל אחד ואחד לפי מה שצריך [ב] הראוי לתת לו פת נותנים לו פת עיסה נותנים לו עיסה משה נותנים לו משה הראוי ליתן לו פת חמה חמה צונן צונן להאבילו לתוך פיו מאבילין אין לו אשה ובא לישא משיאין לו ושוברים לו בית ומציעים לו משה ובלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה: הגה [א] ונראה דכל זה צנצני דקה או רבים צימד א (א) אבל אין (א) הימד מחוייב ליתן ערך פ"ח פ"ה היריק"ש

ב כמה נותנין לעני די מחסורו אשר יחסר לו [דברים טו, ח] ביצר אם היה רעב יאבילתו היה צריך לכסות יבסחו אין לו כלי בית קונה לו כלי בית ואפילו אם היה רבוי לרכוב על סוס ועבר לרוץ לפניו כשהיה עשיר והעני קונים לו סוס ועבר [א] ובן לבל אחד ואחד לפי מה שצריך [ב] הראוי לתת לו פת נותנים לו פת עיסה נותנים לו עיסה משה נותנים לו משה הראוי ליתן לו פת חמה חמה צונן צונן להאבילו לתוך פיו מאבילין אין לו אשה ובא לישא משיאין לו ושוברים לו בית ומציעים לו משה ובלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה: הגה [א] ונראה דכל זה צנצני דקה או רבים צימד א (א) אבל אין (א) הימד מחוייב ליתן ערך פ"ח פ"ה היריק"ש

סוף סעיף מו [ממצות בית הכנסת]. יש אומרים שאין לעשות ממנו שני כלום מדבר מלוה, כגון נרות בית הכנסת חולמו, כי אם לחמו לעניים:

ביאור הג"א

[יח] ומכ"כ מקום מי כו'. כמו שכתוב שם בפרק ח' קל"ג ב', עמדו וכתבו כו'. ובמדרש רות [ובה פרשת ת"א אהן ו] ויאמר לה בועז לנת האוכל כו' [רות ב, יז] אמר רבי יצחק בר מריון בא הכתוב ללמדך כו', ועכשיו שכאדם עושה מצוה כו': [י"ט] [פסח פו] גבאי פון כנישתא דלוד, אמר ליה רבי חמא בר חנינא לרבי יתום כו', לו [דברים טו, ח] זו אשה כו', ושם, יתום ויתומה שכאו כו', וכן במתניתין שם וכן המשיא כו': [כ] [פסח פו] יש מי כו'. ממה שכתוב בירושלמי סוף פאה וסוף פרק ה' דשקלים [ב] רבי חמא ברבי חנינא ורבי הושעיא רבה הו מטילין באלין כנישתא דלוד, אמר ליה רבי חמא בר חנינא לרבי הושעיא רבה, כמה ממון שקעו אבותי כאן, אמר ליה כמה נפשות איבדו אבותיך כאן, מי לא הו בני נש דילעון באורייתא, רבי אבון עבדו ליה תרעא לסידרא רבא, נחית רבי מני לגביהון, אמר חמי מה דעברית, אמר ליה וישכת ישראל את עושהו ויבן היכלות [הושע ח, יז] מי לא הוון בני נש דילעון באורייתא.

פתחי תשובה

(ג) שיכתוב שמו. עיין בתשובת אמונת שמואל סימן ל"ה שנשאל ראובן שהיה גבאי צדקה, ושכר פועלים לסייד ולכייד בית הכנסת במעות צדקה, וכתב האומן זאת נעשה בפקודת ראובן בן יעקב גבאי צדקה, ולאחר כמה שנים עמדו הקהל וזעזעו על זה, וראובן השיב הגם שביתוי המעות מקהל, מאחר שטרחתו בשביל בית הכנסת, כד"ן יכתב שמו עליו, ועוד מאחר שלא מיחו עד הגה הוי חזקה. והשיב הדיין עם הקהל, דדוקא היכא שעשה בעצמו בגופו או בממון שלו, יש לו זכות לכתוב שמו עליו, ולא בכהאי גוונא שלא עשה בעצמו רק שכר פועלים במעות צדקה, וגם מה שטוען דיש לו חזקה אינו כלום, וירשת בידם לחזק, ע"ש. ועיין בתשובת צמח צדק סימן י' מה שכתב בוה:

א כמה נותנין לעני די מחסורו אשר יחסר לו [דברים טו, ח] ביצר אם היה רעב יאבילתו היה צריך לכסות יבסחו אין לו כלי בית קונה לו כלי בית ואפילו אם היה רבוי לרכוב על סוס ועבר לרוץ לפניו כשהיה עשיר והעני קונים לו סוס ועבר [א] ובן לבל אחד ואחד לפי מה שצריך [ב] הראוי לתת לו פת נותנים לו פת עיסה נותנים לו עיסה משה נותנים לו משה הראוי ליתן לו פת חמה חמה צונן צונן להאבילו לתוך פיו מאבילין אין לו אשה ובא לישא משיאין לו ושוברים לו בית ומציעים לו משה ובלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה: הגה [א] ונראה דכל זה צנצני דקה או רבים צימד א (א) אבל אין (א) הימד מחוייב ליתן ערך פ"ח פ"ה היריק"ש

ב כמה נותנין לעני די מחסורו אשר יחסר לו [דברים טו, ח] ביצר אם היה רעב יאבילתו היה צריך לכסות יבסחו אין לו כלי בית קונה לו כלי בית ואפילו אם היה רבוי לרכוב על סוס ועבר לרוץ לפניו כשהיה עשיר והעני קונים לו סוס ועבר [א] ובן לבל אחד ואחד לפי מה שצריך [ב] הראוי לתת לו פת נותנים לו פת עיסה נותנים לו עיסה משה נותנים לו משה הראוי ליתן לו פת חמה חמה צונן צונן להאבילו לתוך פיו מאבילין אין לו אשה ובא לישא משיאין לו ושוברים לו בית ומציעים לו משה ובלי תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה: הגה [א] ונראה דכל זה צנצני דקה או רבים צימד א (א) אבל אין (א) הימד מחוייב ליתן ערך פ"ח פ"ה היריק"ש

באר היטב

(ט) וראוי. שלא לא יוכלו הנזכר לשנותו לדבר אחר, ט"ז [ס"ק ד]: (י) צעני. וכל שכן אם נותן לקופה של דקה קודם מפלה דעדיף טפי, ש"ך [ס"ק ז]: (יא) בתולות. ובתשובות הר"מ אלשקר כתב דדוקא יתומות, אבל לא ידעתי אם יכולים הקהל להשיא עני שאין לאציה יכולת להשיאה בדבר של הקדש ששם בעליו עליו, ואם נקרא זה דבר של מלוה, עכ"ל [ש"ך ס"ק יא]: (יב) צנצנותיהם. צנצנות סימן מרכ"א הבי"ב צ"י בשם הרוקח הטעם משום שהוא ימנעך בזמן לצנות ויודע שאם היה אותו המת צמיים היה נותן דקה אם היה לו ממנו כו', אבל אם נותן בעצור רשע אינו מועיל, עכ"ל, [ט"ז ס"ק ה]. וכתב בתשובות נחלת שבעה [סימן ה] אם רצו מקצת יחידים לקחת מעות המצות מה שהם קונים ביד עצמם ליתן לעניים שהם רוצים, אין הדין עמהם, אלא צריכין ליתן להגבאים: ר"ג (א) היחיד. והב"י כתב דגם הימד מחוייב ליתן לו כל די מחסורו אם יש דו משגת, וכלעיל יש סימן רמ"ט, וראוי מהלל הוקן שלקח לעני בן טובים סוס לרכוב עליו וכו'. והש"ך [ס"ק א] כתב שאין מזה הכרת, ד"ל דמיירי בשאין רבים אצלו או שאין הדין משגת לסייע לו:

ג"לון מהרש"א

מחמיו, יכולים למחות צדו דיחמור כולנו רוצים ליקח חלק במלוה זו, והשגתה משגתו שמסת' יפה להצבור, עכשיו תגלה שרעוק שהמלוה יהיה כך לנדר, דלם לא כן מה שייכות לך לחמו שמך, על כן אין לנו רוצים ונחזור לך הדמים, משגת צמח צדק סימן ג'. ועיין נקודות הכסף כאן:

יט. מהא דרבי אלעזר יביע פרוטה וכו', שם צנצנת במלך דף י' ע"א: כ. משנת מהר"ק בשורש קכ"ג: כל. שם שורש קכ"ח שכתב מהש"ך [קטן סימן מקלן] בשם הרב שמואל מתוך הירושלמי דורעים [פאה פ"ה הלכה ט]: רג א. צרימא כחונות דף ס"ז ע"ב: ג. טור [עמוד ג] בשם ספרי [פרשת ראה פסקא קיט] מוספתא פאה פ"ד הלכה י' סמ"ג עשין קסב ח, ט': ג. צרימא כחונות שם ע"ב:

ציונים רמ"א עם ציונים מהש"ך

(1) תשובות רשב"א [פ"א] סימן (תקפ"ב) (תקפ"א). ובשורש [מהדורם קלאקא עש"ן] לא נרשם דבר בכל הגה"ה: (1) דוקא סימן רי"ד: רג ב' [עמוד לד ד"ה ומ"ש] ודלא כמשמעות הטור [עמוד לה]:

נקודות הכסף

רמב"א [פ"י ס"ק ד] נראה היטב כו'. למנס בדה טעם מלכו, ואשמתימיה משנת רש"י"א [פ"א סימן מקפ"א] מקור דין זה, שם מפורש טעם אחר. יש נפקא מינה לדינא בין הטעמים. ונראה שלא ידע כלל מקור דין זה שהוא מהרש"א, ובספרו ט"ז לא נרשם מראה מקום על דין זה, וגם בשו"ע שנדפסו כבר לא נרשם, על כן כתב טעם אחר מלכו שלא לא יוכלו הנזכר לשנות כו'. לפי זה היכא שהצבור רוצים למייע עצמם שלא יעני לא יכתוב שמו עליו, והא' דנחמא, דנחשונת הרש"א סימן (תקפ"ב) [מקפ"א] מפורש הטעם שזו מדת חכמים ומידת ומיקון כדי ליתן שכר לעושי מלוה ומדת המורה שהיא חכמת ומפרסמת עושה מלוה כו', ומיזא שם כמה ראיות על זה, ומסיק ומלחן אהא למד שהיו נוהגין לכתוב כן שמות המקדישים לשמים ליתם להם לזכרון טוב על מלוה ולפחות דלת לעשה מלוה, עכ"ל עוד משמע שם נרש"א דלפילו הקדיש כבר מותר שיכתוב שמו עליו ואין לצבור יכולין לעכב עליו, ע"ש:

הגהות והערות

שלחן ערוך השלם <מהדורת פריעדמאן> עמוד מס 298 יז י"ד ח (רג - רוס) קאר, יוסף בן אפרים הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

למבפנים משא"כ בבית הכוסות וכדפירשתי לעיל:

ומה שכתב הרב בהג"ה ש"ע מיו"ד סימן מ"ח סעיף ח' דכשנמצא קוץ בחלל בית הכוסות ולא נתחב בו כלל, כשר בכל ענין, ואין צריך בדיקה וכו' עכ"ל. אין פירוש של ואין צריך בדיקה היינו שאין צריך לבדוק אחר קורט דם, אלא פירוש שאין צריך בדיקה אחר נקב. ויש במשמע א אבל אם נמצא נקב לא, משום דאז הוי טריפה, אבל ע"י קורט דם לחוד לא הוי טריפה, כיון דאין הקוץ תחוב בו אלא מונח בתוכו. הנלע"ד כתבתי

ובש"ש שנים אחרי כן נתפשטו החכורים על הש"ע, ספר ט"ז [סקט"ו] וספר שפתי כהן [סקל"א] ומצאתי שכתבו בסימן מ"ח סעיף ח' וז"ל, ואין צריך בדיקה,

משמע הא כל שנמצא קורט דם מבחוץ אפילו לא נתחב כלל טריפה, דאם אין שם מכה קורט דם מנין. וכן דעת הרב בהג"ה לעיל סימן ל"ג סעיף ט' גבי ושט וכו' עכ"ל. הרי משמע להו לפרש הא דכתב דנמצא קוץ בחלל ולא נתחב בו שאין צריך בדיקה, היינו שאין צריך בדיקה אם יש שם קורט דם. וממילא משמע שאם יש שם קורט דם טריפה דומיא דושט. אבל לי לא נראה כלל למימר הכי, דשאני ושט דמתנענע תמיד מה שאין כן בבית הכוסות וכדפירשתי לעיל, לכך כשנמצא בבית הכוסות ולא נתחב בו כלל, שרי אפילו ביש שם קורט דם. והא דכתב בהג"ה שאין צריך בדיקה, היינו שאין צריך בדיקה אם יש שם נקב, אבל קורט דם לא מטריף אם אין הקוץ תחוב בו:

שאלה נ

ליתר עיון

נשאלתי ממנהיגי ק"ק פרוסטיץ שהיה להם בבית הכנסת על דלתי ארון הקודש מבפנים נייר קטן דבוק מצוייר עליו צורת מגורה ופסוקי מזמור אלהים יחננו וגו' בין פרקי המגורה. והנה יחיד אחד שהיה נראה לו שאין ציור זה מהודר ונאה, הסיר הנייר הזה ועשה משלו צורת מגורה מצוירת בגוף דלתי ארון הקודש, ופסוקי המזמור כתובים על קלף ודבוקים בין פרקי המגורה, והכל בציור נאה ויפה מאד. ועשה כן שלא בידיעת מנהיגי הצבור ונבאים הממונים על צרכי בית הכנסת. וכשראו הציור שתקו אף על פי שלא שאל

את פיהם. וכמו שנים עשר יום אחרי כן התם שמו על הקלף ודבקו תחת ציור המגורה. וכתב בזה הלשון וזה מעשה המגורה אשר עשה פלוני בן פלוני. ומיד כאשר ראו מנהיגי הקהלה כי כן עשה, התחילו לרנן אחריו איך מלאו לבו לעשות כן, והיו מתווכחים בזה כדי למחות על ידו, רק שרצו לעשות כן ברצון כולם. וטרם נתאספו יחד קם אחד בסתר והסיר הקלף שהיה כתוב עליו וזה מעשה המגורה וכו', ולא נודע מי עשה את זה. ועתה רוצה היחיד המתנדב לחזור ולחתום שמו תחת ציור המגורה, והצבור מוחים על ידו ורוצים

ז ע"י דרכ"ת סקע"ו שהאריך בדין אם יש חוב בדיקה אחר ריעותות אלו.

Further lyun: Where the item is unique and specifically intended to belong to the entire congregation, TzemaCh Tzedek writes the donor has no right to inscribe his name upon it, as it is a merit that is already coveted by the rest of the community.

יתר עיון: שו"ת צמח צדק סימן נ' מאריך לבאר שדברי הרשב"א אינם שייכים לדבר שאין לציבור אלא אחד מהם, כגון מגורת בית הכנסת, וכולם רוצים שתהי' להם זכות בו.

לשלם לו מה שהוציא על ציור מנורה, הדין עם מי:

תשובה, לכאורה היה נראה דדבר הזה כבר היה לעולמים שנשאל על כיוצא בזה הרשב"א בתשובה [ח"א] סי' תקפ"א בראובן שהיה לו בית סמוך להיכל בית הכנסת וכו', ורצה לערב אותו עם בית הכנסת כדי להרחיב בית הכנסת, ועכבו הצבור בידו וכו', אבל הסכימו כולם שיעשה כל אותו בית היכל, וכן עשה ובנאה משלו, ובא ראובן המקדיש לכתוב על פתח ההיכל שמו על מה שהקדיש, ועכבו בידו קצת מן הצבור, אם יכולין לעכב בידו מן הדין או לא, ופסק שאין הצבור יכולין לעכב מן הדין ולא מן הראוי^א, כי המקדיש והבונה משלו לשמים אי מעכב על ידו מלהזכיר שמו בשלו ובהקדש וכו'. וזו מדת חכמים היא ומדת ותיקין, כדי ליתן שכר לעושי מצות, ומדת התורה היא שהיא כותבת ומפרסמת עושה מצוה, הנה בהצלת יוסף שהצילו ראובן מיד אחיו, כתב עליו הכתוב [בראשית לו נא] וישמע ראובן ויצילהו מידם. וכן בבועז [רות ב יד] וכו'. ומביא כמה ראיות שראוי לעשות כן להיות להם לזכרון טוב על מצות, ולפתוח דלת לעושי מצוה. יעויין שם:

והיה נראה דנדון דידן נמי הכא הוא, אבל באמת לא דמי, דהתם שאני שהצבור הסכימו מתחלה שיעשה זה היחיד משלו ההיכל, ולא רצו המה לעשות משלהם, אם

כן למה יעכבו עליו מלחתום שמו על הקדשו, ואין טעם במחאתם. וכאשר באמת כן נוהגים בכל נדבת יחידים כלי קודש כותבים שמותם על הקדשם ונדבתם, וכמו שכתב הרב בהג"ה ש"ע יו"ד סימן רמ"ט [סי"ט] דראוי לעשות כן. והן הן דברי הרשב"א בתשובה הנ"ל שראוי לעשות כן כדי לפתוח דלת לעושי מצוה. אבל בנדון דידן שעשה כן שלא בידעת הצבור, לאו כל כמיניה להפקיע זכותא דצבורא, דצורת המנורה שמציירים על דלתי ארון הקודש מבפנים, נהגו כן בכל הקהלות על פי מה שנמצא בדברי האחרונים שהוא מגין על פורענות שלא תבא, וחושבים זה למצוה גדולה, ורוצים כולם להשתתף במצוה זו, דודאי ניחא ליה לכל אדם שיהיה לו חלק במצוה^ב. ודוד כשקנה גורן מן ארונה גבה הכסף מכל השבטים, כדאיתא בזבחים דף קט"ז [ע"ב] כדי שיהיה לכל ישראל חלק במצוה, וכן כל קרבנות צבור באים דוקא משל צבור מטעם זה. והרבה מצינו שהיו מתאווים שיהא המצוה נעשית על ידיהם, בפרק קמא דיומא דף י"ב [ע"א] ובמגילה דף כ"ה [ע"א] בחלקו של בנימין היה אולם והיכל ובית קדשי הקדשים, ורצועה היתה יוצאת מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין, ובה היה מזבח בנוי. ובנימין הצדיק היה מצטער עליה לבלעה בכל יום שנאמר [דברים לג, יב] חופף עליו כל היום וכו'. וכן כיוצא בזה הרבה בתלמוד. לכך אין היחיד יכול לעשות המצוה משלו שלא ברצון הצבור^ג:

א עי' נודע ביהודה תנינא אר"ח סי' י"ח.

ב ועי' גם בפמ"ג אר"ח סוף קנד שא"א להתנדב בע"כ של הציבור.

ג ובשערי תשובה והברכי יוסף ס"ס קנ"ד הביאו דברי רבינו, ועי' שו"ת פרשת מרדכי למהר"ם בנט

צמח

שאלה נ

צדק

ריג

והא דמצינו דבדברים הבאים משל צבור יחיד מתנדב משלו ומסר להו לצבור, לרבי יוסי במתניתין פרק ד' דשקלים [מ"א] שומרי ספיחים בשביעית נוטלין שוכן מתרומת הלשכה, רבי יוסי אומר אף הרוצה מתנדב שומר חנם. אין ראייה מהתם לנדון דידן, דהא פלוגתייהו מפורש בפרק הבית והעלייה [ב"מ] דף קי"ח [ע"א] דבחישינין שמא לא ימסרם יפה יפה קמפלגי, דרבנן סברי חיישינין שמא לא ימסרם יפה יפה, ופירש רש"י דנוח לו שיקרבו משלו, ורבי יוסי סבר לא חיישינין וכו'. וא"כ לא מיבעיא לרבנן דפליגי עליה דרבי יוסי ודאי חיישי הצבור ^{ע"ב התם} שמא לא ימסרם יפה יפה. אע"ג דביומא פרק שני דף ל"ה [ע"ב] מסיק דלא חיישינין, דתני התם אחר שכלתה עבודת הצבור כהן שעשתה לו אמו כתונת לבשה ועובד בה עבודת יחיד, ובלבד שימסרנה לצבור, ופריך פשיטא, ומסיק מהו דתימא ניחוש שמא לא ימסרנה יפה יפה קמ"ל. הא כתבו התוספות התם דדוקא התם לא חיישינין, כיון דכהן גדול הוא מסר ליה יפה יפה דגדול בתורה הוא ויודע שיש למסור יפה. וכן לבן בוכרי דאמר כל כהן ששוקל אינו חוטא. ומסיק בפרק הקומץ [מנחות] דף כ"א [ע"ב] דמייתי ומסר לצבורא ולא חיישינין לשמא לא ימסור יפה יפה, היינו

דוקא התם כיון שכל ריוח הקרבנות הבאים מן השקלים שלהם הוא גמרי ומסרי יפה יפה, יעויין שם בתוספות¹, אבל באיניש דעלמא כמו בנידון דידן ודאי חיישינין לשמא לא ימסרם יפה יפה. הא מילתא דפשיטא הוא, אלא אפילו לרבי יוסי דסבירא ליה דלא חיישינין לשמא לא ימסרם יפה יפה אפילו באיניש דעלמא, מכל מקום בנדון דידן מודה דחיישינין, כיון שהוא מקפיד להזכיר שמו על הקדשו, ודאי דאית להו לצבורא למיחש דאינו מוסר יפה יפה, דאילו היה מוסר יפה יפה לא היה מקפיד להזכיר שמו עליו.

אף על גב דמצינו שכתבו האחרונים דראוי לעשות כן שיהא לו לזכרון כמו שכתב הרשב"א בתשובה דלעיל וכהג"ה ש"ע יו"ד סימן רמ"ט [סי"ג], היינו דוקא היכא שמחזיק המצוה לעצמו, אף על גב דהקדיש גוף הכלי שיהא לגמרי של הקהל, כגון טס של כסף או מנורה של כסף ואין לו רשות כלל בכלי עצמו, מכל מקום גוף המצוה החזיק לעצמו, לכך ראוי לעשות כן לחקוק שמו על הכלי שיהא לו לזכרון. ולכך יכולים הקהל לשנות הכלי למצוה אחרת אפילו כשנחקק שמו עליו, משום דלא השאיר לעצמו כלום בכלי רק המצוה, ואדעתא דהכי הקדיש לכתחלה שזכות המצוה ישאר

סי' ז' שאף כשבתחילה הסכימו הציבור לקבל נדבתו, מ"מ יכולים אח"כ לעכב כתיבת שמו כשחרפה היא להם. ועי' בשו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' פ"א שמחלק בדעת רבינו בין דברים שרק אחד מן הציבור עושה. לדבריהם שיכולים גם שאר הציבור להתנדב דברים נאים כמותו כגון כשעשה אחד לזה שויתי ה' וגו'. וע"ע באורחות חיים או"ח שם. ושו"ת מהרש"ם ח"ו סי' י'.

ד עי' משנה למלך פ"א מפרה ה"א ד"ה ומ"ש רבינו בשם הר"ש פרה פ"ב סוף מ"ג דיחיד מתנדב ומוסרה לציבור, וצייק למ"ש הרמב"ם פ"ח מכלי המקדש ה"ז שלכל קרבנות הציבור יחיד מתנדב ומוסרה לציבור. והמל"מ העיר מיומא שם דדוקא בעבודת יחיד מהני מסירה לציבור. ובפ"ד משקלים ה"ו כתב שהרמב"ם דחה הגמ' דיומא מכמה גמרות. ועמנ"ת מ' שצ"ז אות א' ומ' צ"ט אות י'.

צמח צדק >מהדורה חדשה<: קרוכמאל, מנחם מנדל בן אברהם (2) {} עמוד מס 254 הודפס ע"י תכנת אוצר החכמה

יפה יפה, והוי כאילו נתנו הממון ללשכה, והצבור עשו כלי שרת משלהם, ועל זה היו הצבור מרוצים ושבחו אותם. אבל כשרוצה לחתום שמו על הקדשו נראה מדעתו שאינו מוסר יפה יפה, ויכולים הצבור למחות על ידו כמו בנדון דידן:

והא דאין נוהגין למחות בשאר כלי הקודש שמתנדבים כססים ומנורות של כסף ופרוכת לפני ארון הקודש, אף על גב דחותמין שמותם על הקדשם, היינו משום דאין נדבת היחידים מבטל נדבת הצבור, דיכולים לעשות הרבה טסים ומנורות של כסף ולהשתמש כולם בכת אחת או בזה אחר זה כגון בפרוכות, ואין הצבור נדחין מפני נדבת היחיד, כמו כאן שצורת המנורה דצבור נדחת לגמרי מפני צורת המנורה דיחיד, דאין משתמשים אלא באחת. אף על גב דגם בשאר כלי קודש כגון פרוכת היו יכולים הצבור לומר אין אנו רוצים שיהיו משתמשים בשום פעם בשל יחיד אלא בשל צבור, אפילו הכי אין נוהגין למחות, היינו משום דלא ניחא להו לצבורא למחות על זה דאדרבה נוח להם שיהיו משתמשין לפעמים גם בשל יחיד, משום דאין לך אדם בישראל דלא ניחא ליה למיעבד מצוה בממוניה ורוצה כל אחד בזה באולי גם הוא יוכל להתנדב דבר מה, או שהתנדב כבר ויהיו משתמשים לפעמים גם בשלו, וזה נוח לו לאדם, לכך אין נוהגין למחות. אבל בצורת המנורה על דלתי ארון הקודש דאין יכולין לעשות אלא אחת, ואם יעשנה יחיד תהא זכות המצוה נפקעת מצבור, ודאי יכולין למחות על ידו^ה:

לו, והרי נשארת לו המצוה כשיחליפו למצוה אחרת. ולדבר הרשות אינם רשאים לשנות כל זמן שלא נשתקע שמו, וכשנחקק שמו עליו הוי כלא נשתקע. ובכי האי גונא ראוי להזכיר שמו על הקדשו, כיון שהוא רוצה שזכות המצוה ישאר לו. אבל בנדון דידן שאין הקהל רוצים שהמצוה תהא של יחיד, אלא שאנו אומרים שהיחיד מוסר מצותו לצבור, וצריך שלא ישאר לו זכות במצוה יותר משאר יחיד שבצבור, וכאילו עשאו הצבור המצוה מתחלה משלהם, ודאי דאין ראוי לו להזכיר שמו עליו, דלא עדיף הוא מאחר. דאם אתה אומר דעדיף הוא, הרי לא מסר יפה יפה, וכיון דהאי יחיד מקפיד על חתימתו תחת ציור המנורה, ודאי דשפיר קאמרי הצבור דחיישינן שלא מסר יפה יפה, ויכולין להחזיר לו מעותיו כדי שהמצוה תהא משלהם. אף על גב דמתחלה כשראו צורת המנורה עשויה משלו שתקו ולא מיחו, היינו משום שהיו סבורים שהוא מזכה לצבורא המצוה עצמה ומוסר יפה יפה, אבל לבסוף שרואים שרוצה להזכיר שמו על הקדשו ומקפיד בכך, סופו מוכיח על תחלתו שלזה נתכוון מתחלה שתהא המצוה נקראת על שמו, ולא מסר יפה יפה. והא דלא חתם מתחלה תחת הציור, משום שהיה יודע שיהיו מוחים על ידו, ועשה כן בחכמה שלא יהיו מרגישים בו, לכך הדין עם הקהל להחזיר לו מעותיו שלא תהא זכות המצוה אלא לכולא דצבורא:

ובל הני דמייתי במתניתין פרק ג' דיומא [לז ע"א] בן גמלא ובן קטין ומונבו והילני שעשו כלי שרת של זהב כולם מסרו

ה ע"י ספר חסידים סי' תקג ומובא במשנ"ב סי' קנ"ד סקנ"ט ובשו"ת פרשת מרדכי שם בזה.

Core Curriculum

(subject to change)

PART I Business Halacha Fundamentals

Elul 5780

- Dina D'malchusa Dina- 2*
 - › Obligation to Adhere to Civil Law
 - › How Civil Law Impacts Agreements Between Two Parties
- Common Business Practice & Minhag Mevatel Halacha - 2
 - › What Constitutes a Minhag
 - › How Minhag Impacts Employment, Tenancy, Partnerships and Real Estate Deals etc.

Tishrei 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Business and Employment on Chol Hamoed

PART II Setting Up A Kosher Business

Winter 5781

- Introduction to Choshen Mishpat & Business Halacha -1
- Gezel - 3
- Gezel Akum, Ta'os and Mate' Akum -2

- Geneivas Da'as - 1
- Acceptable Marketing - 1
- Halachic Considerations of Corporate Gifting - 1
- Halachos of Employment -4
 - › Backing Out
 - › Where Backing Out Causes a Loss
 - › Working Pro Bono and Hiring Jewish
 - › Obligations of Employer and Employee
- Halachic Deals and Documents - 4
 - › Understanding Asmachta
 - › Agreements and Kinyan Devarim
 - › The Halachic "Agreement Validation" Clause
 - › Non-Competes and Non-Circumvent Agreements
- Partnerships & Corporations - 4
 - › Structuring
 - › Legal Entities and Trusts
 - › Management
 - › Divisions of Profits and Losses

Nissan 5781 (Expanded Yom Tov Edition)

- Corporate Chametz - The Issues and the Solutions
- Isurei Hana'ah

PART III Maintaining A Kosher Business

Summer 5781 - Commitments & Kinyanim

- Hasagas Gevul & Competition - 4
 - › Ani Hamehapech
 - › Ma'arufiya
- Kinyanim Expounded - 4
 - › Mechusar Amana
 - › Mi Shepara
 - › Situmta and Kinyanim of the Marketplace
- Ona'ah - 2
- Mekach Ta'os- 3

Summer Break 5781 (Special Edition)

- Tzedaka and Maaser - 8

Elul 5781 - Maintaining a Kosher Work Environment

- Yichud in the Workplace - 2
- Interaction With the Opposite Gender - 2

Tishrei 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Websites and E-Commerce on Shabbos and Yom Tov

Winter 5782 (Leap Year) - 1st Semester

- Loans and Guarantees - 2
- Ribbis 101/The Basics - 4
- Insurance Issues - 1
- Brokerage - 2
- Lashon Hara in Business - 2
- Legal Holidays and Chukos HaGoyim - 1

Winter 5782 - 2nd Semester - When Things Don't Go As Expected:

- Bais Din - 3
- Din and Lifnim Mishuras Hadin - 2
- Arka'os - 2
- Quitting, Firing, and Severance - 2
- Partnership Dissolution - 2
- Collections - 2
- Bankruptcy - 1

Nissan 5782 (Expanded Yom Tov Edition)

- Maintaining a Facility on Pesach

Summer 5782 - Final Testing and Review

PART IV

Industry-Specific & In-Depth Supplemental Tracks

Choshen Mishpat Supplemental Track

- More In-Depth and Intricate Learning of Previous Topics
- Nizkei Shcheinim
- Mazik, Garmi, and Halachic Torts
- Hashavas Aveida
- Mitzva of Lending
- Yerusha and Trusts
- Trustees and Executors
- Shomrim and Fiduciaries
- Shluchim and Agents
- Harsha'a and Power of Attorney
- The Shibuda D'Reb Nosson Law
- Hefker, Pruzbul, and Other Choshen Mishpat Topics

Real Estate Track:

- General Real Estate
- Bar Metzra
- Acquisitions and Ani Hamehapech
- Lo Sachmod
- Brokerage
- Landlord/Tenant
- Zoning Laws
- Rent Control and Evictions
- Fix and Flip
- Administrations and Boards

HealthCare Track:

- Shabbos and Yom Tov
- The Kosher Kitchen
- Employment Training
- Facility and Housekeeping
- Compliance and Fiduciary
- Partnership and Employment
- Medical Issues

Finance and Ribbis Track:

- Introduction: Understanding Ribbis
- Ribbis of Non Jews and Mumar
- Foreign Currencies & Commodities: Se'ah Bese'ah Applications
- Corporate Lending & Borrowing
- Credit Unions - Ownership in Ribbis Entities
- Credit Unions: Paying Ribbis by Court Order
- Pesika: Deposits & Price Guarantees
- Tarsha- Paying for Credit & Early Bird Specials
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Non Jew's Loan
- Arvus & Ribbis: Cosigning on a Ribbis Loan
- Differentiating Between Expenses & Interest: Defining the Two
- Ribbis in Partnerships
- Ribbis in Contracts - Capital Calls and Late Fees
- Deal Syndication & the Real Estate Process From Negotiation to Closing
- Ribbis as a Knas: Fines & Penalties
- Purchasing Tax Liens and Mortgage Bundles
- Using a Purchased Item When the Sale was Reversed
- Selling Conditional on Reversing the Sale
- Ribbis Responsibilities of Lawyers, Brokers, and Witnesses
- Review of Ribbis Fundamentals
- Hard Money Loans & Heter Iska - Kulo Pikadon; Chatzi Milve
- Heter Iska- The Approach of Reb Moshe Feinstein
- Heter Iska Klali and Loans Specified to be Al Pi Heter Iska
- Ribbis Mukdemes - Ribbis MeUcheres
- Ribbis Devarim
- Defining Ribbis: Gifts, Favours and Charitable Donations

על פי התורה אשר יורוך

Yorucha

IN-DEPTH BUSINESS HALACHA CURRICULUM

MISSION *To facilitate and provide a framework for the frum businessman to gain the in-depth halachic knowledge he needs for contemporary business dealings.*

VISION *Through increased knowledge and guidance, Yorucha will elevate the frum public's adherence to halacha as it pertains to choshen mishpat and standard business practices.*

What

This ambitious project will harness the collective expertise of a team comprised of advanced talmidei chachamim, experienced, seasoned Dayanim, that are well versed in corporate practice and common business norms. Collaborating with a talented group of editors and writers, they have created a syllabus and curriculum of study, with accompanying shiurim and personal guidance.

How

The core curriculum is segmented in modules, and can be learned as an individual self paced; or, participants can join chaburots coordinated by the Bais HaVaad for those that desire group study. Page by page, step by step, the learning will be facilitated with a daily audio "Blatt shiur" guiding the participant through the sources as well as a weekly video shiur presented on each topic by Dayanim that will share fundamental and practical applications of the sugya covered.

Daily practical Q&A applications of the subject matter will be offered alongside through the Business Halacha Daily series.

Why

As participants amass a broad and deep knowledge on an academic level directly from the source – coupled with real life scenarios presented by experienced Dayanim – they will acquire the clarity to determine not only what is a **שאלה**, but, more important - why.

Only through **עמלות בתורה** – understanding the fundamentals of the subject – can one truly appreciate and internalize what defines right and wrong.

Similar to a sofer who, with his intensive knowledge of hilchos safrus, is confident and secure in the propriety of his profession; so, too, businessmen will gain the peace of mind knowing with conviction that they ply their trade *be'emunah uveyosher*.

CURRENT YORUCHA CHABUROS

BELLE HARBOR

Congregation Bais Yehuda
R' Dovid Semel

BROOKLYN

Bais Aharon (Felder's)
Rabbi Heshy Wolf

Flatbush Park Jewish Center

Rabbi Eli Moskovitz
Rabbi Yisroel Perelson

Yad Yosef Torah Center

Rabbi Eddie Kassin

CHICAGO

Agudas Yisroel of West Rogers Park
Rabbi Moshe Scheinberg

CLEVELAND

Beis Doniel
Rabbi Dovid Aron Gross

DALLAS

Cogregation Toras Chaim
Rabbi Yaakov Rich

DETROIT

Lakewood Kollel
Rabbi Boruch Miller

FAR ROCKAWAY

Khal Zichron Moshe Dov
Rabbi Ahron Stein

Sulitzer Bais Medrash

Rabbi Avrohom Hartman

GIBRALTAR

Massias Hall
Rabbi Rafi Bitan

JACKSON

Khal East Veterans
Rabbi Baruch Issac

LAKWOOD

Bais HaVaad
Rav Dovid Grossman

Bais Medrash of Lutzk

Rabbi Yaakov Pascal

Bernath and Rosenberg

Rav Baruch Fried
R' Yossi Schuck
R' Yehoshua Wolf

Bitbean

Rabbi Aryeh Caplan
R' Ephraim Arnstein

Kehal Zichron Yaakov

Rabbi Mayer Boruch Turin
R' Moshe Netzer

Madison Executive Offices

Rabbi Doniel Dombroff

Minyan Avreichim Sefaradi

Rav Ariel Ovadia

LAWRENCE

Heichal Dovid (W)
Reb Yakov Lowinger
Rabbi Mattisyahu Blumenthal

Yeshiva Gedolah Ateres Yaakov

Rabbi Yisroel Gold

LOS ANGELES

Bait Aaron Torah Outreach Center
Rabbi Moshe Nourollah
R' Avraham Hirshberg

Kollel of LA

Rabbi Zalmen Frager

LIDO BEACH

Lido Beach Synagogue
Reb Yakov Lowinger

MINNEAPOLIS

Minneapolis Kollel
Rabbi Maeier Kutoff
Rabbi Binyomin Stoll

MONSEY

Brisker Kollel
Rabbi Michael Illes

Cogregation Torah Utfila

Rabbi Moshe Langer

Haverstraw Community Chabura

Rabbi Tzvi Rubin

Zichron Yakov

Rabbi Yehuda Russack
R' Simcha Levi

PHILADELPHIA

Philadelphia Community Kollel
Rabbi Yosef Prupas
Rabbi Yaakov Baum

QUEENS

Cong. Ohr Bechor Halevi
Rabbi Chaim Schwartz

ST. LOUIS

St. Louis Chabura
Mr. Yaakov Klein

STATEN ISLAND

Kehilas Niles
Rabbi Dovid Waldman

TORONTO

Ateres Mordechai, Thornhill Kollel
Rabbi Yosef Rothbart

WEST HEMPSTEAD

Eitz Chayim of Dogwood Park
Rabbi Dov Greer

Young Israel of W. Hempstead

Reb David Felt
Reb Aaron Gershonowitz

WOODMERE

Aish Kodesh
Rabbi Yoni Levin

Kehillas Bnai Hayeshivos

Rabbi Shmuel Witkin

Yeshiva Gedola Five Towns

Rabbi Ami Glassberg

TO CREATE OR JOIN CHABURA CONTACT US

 732.232.1412 888.485.VAAD(8223) #302 yorucha@baishavaad.org baishavaad.org/yorucha

JOIN THE YORUCHA INITIATIVE!

 888.485.VAAD(8223) #303

 yorucha@baishavaad.org

 baishavaad.org/yorucha

3 WAYS TO JOIN:

AS AN INDIVIDUAL

Join the national Yorucha chabura together!

Tap into the physical or digital resources via hard copies, web, email and/or whatsapp.

Connect with Bais HaVaad Dayanim and Poskim for any questions you may have, as well as arranging study sessions with a Dayan, setting up a chavrusa, and more.

AS A COMMUNITY

Set up or join a community or shul chabura

Reach out to organize a choshen mishpat chabura in your own shul.

AS A BUSINESS

Set up a Board Room Bais Medrash in your business

Mincha Learning In just 5 minutes a day, before or after Mincha, you can learn short, practical and insightful Business Halachos.

Weekly Lunch & Learn Join a deeper dive into the background of the halachos by understanding the sugya behind the halachos as well.